

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
תפנית השבועות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבו; מהפך פשוט – מוציא פשוט; מרכא = מאריך, רבו; דרגא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שני משמעות, רבו מתפשת; מרכא טפא – יתור
לרבות, סלוק מקום – דרגא תבר טפא – קבוצה עם הלכה שיהיה; מרכא תבר טפא – קבוצה עם הלכה לא שיהיה; תבר מרכא טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב
אחד נרש; פסק 1 – סודר שחלקו והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוט, 1: זקא-קטן 2; זקא-גדול 3; רביעי 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן כחצי פסוק – הקיש; השלישי:
(קדמא – סדר קריאת; אלא = נרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק בכנין י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפני
שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.1 בראשית חיי שרה כגא: ארץ ארבע מאות שקל-כסף

בבלי קידושין ב,א, ג,א משנה האשה נקנית בכסף וגו'. הגמרא מקישה כסף לקיחת אשה לכסף ללקיחת ארץ מערת המכפלה של עפרון ע"י אברהם אבינו, **בראשית חיי שרה כג,טו: אֲדֹנָי שָׁמַעְנִי אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל-כֶּסֶף בִּינִי וּבִינְךָ מִה־הוּא וְאֵת-מִתְּךָ קָבַר:** הרב משה קובלסקי הי"ו מאורות הדף במבוא למסכת קידושין הביא שיטות אחדות להגדרת פרוטה (שוה נקרא כסף לקידוש אשה). בשיטת הרי"ף והרמב"ם זוהי חתיכת מתכת כסף בשיעור משקל של חצי גרגר שעורה.

אֲדֹנָי שָׁמַעְנִי – מונח זקף-קטן,

אֶרֶץ – תלישא-קטנה (תרסא), פרט קדמאה

אַרְבַּע – קדמא, כעין כלל הצריך לפרט

מֵאוֹת שֶׁקֶל-כֶּסֶף – דרגא תבר, כעין פרט בתראה כולל המשכו

בִּינִי וּבִינְךָ מִה־הוּא – מרכא טפא, יתור לרבות, אתנה

אֲדֹנָי שָׁמַעְנִי – מונח זקף-קטן, אפשר כי מלמד על שתיים או שלוש דרשות, וביניהם ענין של ערך שתיים (אחד מתפקידי זקף-קטן מלמד על משוה הקשור למספר שתיים, כגון שתי דרשות, שווי שתיים)

אֶרֶץ – תלישא-קטנה (תרסא), פרט קדמאה אשר אפשר כי מלמד על ענין של שיעור המתברר בפרט בתראה,

הערה: תרסא מלמד גם על מחיצות – מיצרי השדה שנקנה עם מערת המכפלה. **[תורה תמימה (בר' ח"ש כ"ג), בְּכֹל־גְּבֻלוֹ סָבִיב - מאי סביב, אמר רב משרשיא, מכאן למצרים מן התורה¹]** "ב"ב ס"ט ב'":

אַרְבַּע – קדמא, כעין כלל הצריך לפרט

מֵאוֹת שֶׁקֶל-כֶּסֶף – דרגא תבר, כעין פרט בתראה המכיל ענין השיעור אליו מרמז **אֶרֶץ**, מדובר בשיעור משקל חתיכת מתכת / מטבע כסף. **שֶׁקֶל-כֶּסֶף** – תבר, מרמז לחלק את גרגר שעורה לשתיים כשיטת הגאונים, הרי"ף והרמב"ם. המספר שתיים מרמז בטעם זקף-קטן של המלה **שָׁמַעְנִי**.

היחידה היא חצי גרגר שעורה. איך יודעים שמדובר בגרגר שעורה?

א. היות ובפסוקנו תבנית טעמים תלישא-קטנה .... תבר ... אתנה ננסה לגלות ע"י מידות גימטריה וגורעים ומוסיפין, והישוב חשבוני האם פסוקנו מרמז לדברים שלא נראים בפשט,

בראשית חיי שרה כג,טו: אֲדֹנָי שָׁמַעְנִי אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל-כֶּסֶף בִּינִי וּבִינְךָ מִה־הוּא וְאֵת-מִתְּךָ קָבַר:

המלים **שֶׁקֶל-כֶּסֶף** מחוברות לכאילו מלה אחת בשביל טעם תבר שתחתיה.

ע"י מידות גימטריה וגורעים ומוסיפין נגלה כי:

1. א. מידת גימטריה **שֶׁקֶל-כֶּסֶף** ג' 590 עולה **כ' שְׁעָרִי** כאילו אומר עשרים יחידות של שעורים.

2. א. גורעים ומוסיפין **שֶׁקֶל-כֶּסֶף** אותיות **ש"כ לפס"ק**,

3. א. ג' **ש"כ** עולה = 320 = 20 גרה כפול 16 גרגר שעורה בגרה אחת (כדברי **הרלב"ג** ב-**שמו' תשא לג**) **עֲשָׂרִים גְּרָה**

הַשֶּׁקֶל וכל גרגר יש **לפס"ק** היינו לחלק לשניים סה"כ מתקבל כי **שֶׁקֶל-כֶּסֶף** = 640 חצאי גרגרי שעורה¹.

שקל-כסף של תקופת אברהם אבינו שקל 320 גרגרי שעורה בינונית.

ב. רמז נוסף לחצי גרגר שעורה בפסוק נמצא בגי' **אֶרֶץ** = 291, כפול בערך שתיים עולה לערך 582 העולה למלה **שעורה** עם הכולל.

מספר גרגרי השעורה בהם נקנתה מערת המכפלה שוה למספר גרגרי שעורה לזריעת בית סאתיים.

א. **[מלב"ם תורה אור (בר' ח"ש כג,טו) [א] מביא מדרש הן בגודל מערת המכפלה, האם הייתה חמישים אמה על חמישים אמה או מאה אמה על חמישים אמה וזה כגודל חצר המשכן, שטח לזריעת בית סאתיים. יתכן כי שטח זריעת בית סאתיים הוא של גרעיני שעורה. הקשר בין בית סאה לזרע שעורה נמצא ב- (וי' בחקתי כו,טז) זָרַע חֲמֹר שְׁעָרִים בְּחֻמְשֵׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף: פירש **רלב"ג**- הנה ה'חומר' הוא לפי הוראת הגדר שלשים סאין. והנה המקום שיפלו שם שלשים סאין לזרע, וגו'**

ב. לענ"ד ע"פ חישובים המפורטים בהמשך ע"פ פשט הכתוב, בין אם מערת המכפלה הייתה בית סאתיים ובין אם לא הייתה,

אברהם אבינו קנה **אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל-כֶּסֶף** היינו מחזיר השוה למשקל של (400 * 320 =) 128,000 גרגרי שעורה בינוניים שהתורה מגלה כאן שהיא הכמות המניבה היבול הטוב ביותר בשטח מאה אמה על חמישים אמה היינו בית סאתיים כפי שמוכח מהחישובים בהמשך. בדרך אל החישוב הזה מתגלים שיעורי תורה נוספים.

1.2 הישעורים האפשריים הנלמדים מהכתוב שקל-כסף .

1.2.1 השעורה והשיעור

הנידון להלן הוא לענין דיוק המידות בלבד ולא לענין הלכה שבה החמירו בשיעורים.

לענ"ד המלה שעורה היא מקור אפשרי למלה שיעור, ועל השעורה מבוססים שיעורי תורה נוספים וביניהם: רוחב חצי אצבע (אצבע נקראת גם אגודל או גודל), טפא, אמה, השלמה לגובה מחיצה, שטח אמה ריבועית, בית סאתיים, נפח רביעית, אונאה בשתות מלבר, שיעור זריעה לאמה ריבועית, משקל שקל-כסף.

1.2.2 הסבר מפורט לשיעור רביעית ולשיעור זריעת שעורה לאמה רבועית

שעורה, בספר **"מידות ושיעורי תורה"**² ע' שצ"ב מובא כי החזו"א כתב על השעורה "שמסקלו טבעי ומתקיים בכל דור".

הערה: **שקל-כסף** עולה (בגימטריה מלות) **מתקים** או **נשמר**, ואפשר לומר כשם שהכסף כמתכת **מתקים** כך גרגר השעורה **מתקים**.

בע' ז"א מובא כי מידת רביעית לגאונים והרמב"ם 74 – 76 ס"מ² מובאת דעת הרמב"ם כי אורך השעורה כחצי רוחב אגודל.

וא"כ רוחב האגודל העולה משיעורי נפח אלו הוא: 1.9 – 1.92 ס"מ והאמה: 45.6 – 46 ס"מ. מובאת דעת ר"ח נאה כי מידת אגודל כ- 1.91

¹ להערות **הרב מאיר מאוזו** הי"ו א' כי שקל-כסף מכיל 384 שעורות שהן 768 פרוטות, יש לומר כי זה אחרי שהוסיפו ששית מלבר (320 + 64).

ב' לפמ"ש במדרש שקלי עפרון היו קנטרין (גדולים מאד), יש לומר כי פשוטו של מקרא מתאים מאד לתוצאות חישובי השיעורים, והמדרש מדגיש את מסירות הנפש של אברהם אבינו ואין סתירה בין הדברים.

² הרב חיים פנחס בניש הי"ו

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
 תפצית השערות; אהנה, סלוק – סוף-סוף – מנחם – רבו; מהפך פשטא – מוציא פשטא = מרץ, רבו; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממשע, לא ממש; טפא – שני משמעות, רבו מתפשט; מרצא טפא – יתור
 לרבות, טל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרצא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב
 אחד נדרש; פסק ו – סוד שחלק, השלים והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או נורע ממנו; פשטא – פשוט. 1: זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי:
 (קדא – סוד קיימות; אולא = נרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין 'ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפני
 שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בחלוקה;

ס"מ. החישובים להלן יהיו סביב ערך זה ולכן אורך שעורה השווה להציי גדול יהיה 0.955 ס"מ (ומה שכתב רא"ח נאה שאורכה שווה 1 ס"מ הוא כנראה לחומרה), לכן טפח = 7.64 ס"מ, אמה = 45.84 ס"מ.

1.2.3 חישוב נפח רביעית ממספר גרגרי שעורה במשקל ארבע מאות שקל-כסף וממשקלם!

רביעית מוגדרת בתורה שבע"פ כנפח של שתי אצבעות אורך על שתי אצבעות רוחב כרום שתי אצבעות וחצי אצבע ושתי חמישיות אצבע, בהצגה עשרונית 2.7 אצבעות. לפי הגדרה זאת ולמידת אצבע של 1.91 ס"מ, נפח רביעית שווה 75.2530 סמ"ק.

אברהם אבינו שלם מתכת כסף בשוה משקל של 128,000 גרגרי שעורה, או לצורך הצגה יותר ברורה של הדיון נחשב מספר גרגרי שעורה ברביעית. בסאה יש 96 רביעיות. נחלק 128,000 ל-2 סאה ונקבל 64,000 גרגרי שעורה לסאה, נחלק זאת ל-96 רביעיות בסאה ונקבל 666.66 גרגרי שעורה ברביעית ללא קשר לגודל רביעית בסמ"ק!

לכל חומר מודדים משקל סגולי שמוגדר כמשקל החומר, בצורתו הטבעית, ביחידת נפח של אחד סמ"ק. בדקנו יחס בין משקל סגולי של כסף ובין שעורה. יחס זה מספר ללא קשר ליחידות המדידה בתנאי שהם היו שווה! המשקל הסגולי של מתכת הכסף הוא 10.49 גרם לסמ"ק. היחס בין המשקל הסגולי של הכסף ובין המשקל הסגולי של השעורה הבינונית 0.389795 גרם / 10.49 גרם = 0.037158. תוצאה זאת העלתה השערה שאולי היחס בין המשקלים הסגוליים של שני חומרים אלו נובע מגימטריה שם ה' (=26) ולכן חלוקת המשקל הסגולי של הכסף במספר 26 תתן משקל סגולי של שעורה בינונית שהוא $0.037158 \times 26 = 0.40346$ גרם.

מוצגת טבלה של הקשר בין משקל גרגר שעורה בינונית ובין נפח רביעית, כאשר בחלקה המשקל הסגולי של השעורה הבינונית קבוע וכן קבוע מספר גרגרי השעורה ברביעית

מספר גרגר ברביעית	משקל סגולי – שעורה, בגרם	משקל גרגר שעורה בינוני בגרם	מספר גרגרי שעורה לסמ"ק	שיעור רביעית בסמ"ק לעומת לרמב"ם	משקל דינר כסף לעומת 17 ג' לרמב"ם	רוחב אצבע בס"מ
666.666	0.40346	0.0440000	9.169580	72.704090	16.896	1.888187
666.666	0.40346	0.0442708	9.113456	73.151829	17.000	1.892055
666.666	0.40346	0.0450000	8.965777	74.356739	17.280	1.902387
666.666	0.389795	0.0440000	8.858990	75.253006	16.896	1.910000

מוצגת טבלה של שיעורי זריעה לרוחב אצבע משתנה

רוחב אצבע בס"מ	טפח בס"מ	אמה בס"מ	אמה רבועית בסמ"ר	בית סאה (50 אמה על 50 אמה) במ"ר	שיעור זריעת שעורה (מס' גרגרים) למ"ר	מספר גרגרים לבית סאה
1.888187	7.552748	45.316488	2053.5840	513.3960	124.6601	64000
1.892055	7.568220	45.409320	2062.0063	515.5015	124.1509	64000
1.902387	7.609548	45.657288	2084.5879	521.1469	122.8060	64000
1.910000	7.640000	45.840000	2101.3056	525.3264	121.8290	64000

1.2.4 שיעור זריעת שעורה לאמה רבועית

הנידון להלן הוא לענין דיוק המידות בלבד ולא לענין הלכה שבה החמירו בשיעורים. **שיעור היינו מספר** גרגרי שעורה לזריעת אמה רביעית, לפי גרגר שעורה באורך 0.955 ס"מ, הטפח אורכו 7.64 ס"מ והאמה ארכה 45.84 ס"מ, אמה ריבועית שווה 2101.31 סמ"ר או 0.210131 מ"ר. בית סאה שווה 50 * 50 אמה שווה 2500 אמה רבועית, $0.210131 * 2500 = 525.3264$ מ"ר. מספר גרגרי שעורה לאמה רבועית $2500 / 525.3264 = 4.756$, מספר גרגרי שעורה למ"ר $64000 / 4.756 = 121.829$. מספר זה קרוב למספר 120 גרגרי שעורה או חיטה למ"ר המומלץ כאופטימלי בעקבות נסוי זריעה בארה"ב בשנים 2000–2004.³

25.6 גרגרי שעורה לאמה רביעית, נעגל זאת ל-25, היינו באמה ריבועית אפשר לזרוע במרחקים אחידים $5 * 5 = 25$ גרגרי שעורה. נחשב את מרחקי הזריעה בין גרגר לגרגר. אמה = ששה טפחים = 24 אצבעות. $24 / 5 = 4.8$ אצבע, גרגר נזרע בערך כל 5 אצבע היינו במרחק של כף יד או זרע גרגר במרחק של כ-10 שיעורים זה מזה. יש לזכור שגם באמה הסמוכה יהיו אותם שיעורים לכן גרגר לא יזרע בפאת האמה אלא כ-2.4 אצבעות פנימה מהשוליים. אפשר כי התורה ממליצה על שיעור זריעת שיעורים של כ-5 אצבעות בין גרגר לגרגר. ההפרש של 0.6 גרגר לאמה ריבועית כפול מספר אמות הזריעה, נזרע בגבולות השטח הנזרע, כך שאין גרגרים יתירים.

מסקנות.

א' לענין דיוק המידות בלבד (ולא לענין הלכה שבה החמירו בשיעורים) מידת אצבע היא בין 1.888 – 1.91 ס"מ, ואורך שעורה עשוי להיות בין 0.944 – 0.955 ס"מ, וידת טפח ואמה בהתאמה כמוצג בטבלה. אמה ריבועית = 2062.0063 סמ"ר
 ב' שיעור מספר גרגרי שעורה לאמה רבועית 25.6 ותרגומו למספר גרגרי שעורה למ"ר שהוא בין הערכים הבאים: 121.829 – 124.6601 (בהתאמה לגודל אמה רבועית) מתקבל מספר הקרוב למספר 120 גרגרי שעורה או חיטה למ"ר המומלץ כאופטימלי בעקבות נסוי זריעה בארה"ב. אפשר לחלוק על ההשוואה אבל הדבר תומך בדברי החזו"א כי טבע השעורה מתקים.
 ג' שיעור של 4.8 אצבעות היינו כחמש אצבעות בין גרגרי אותו מין בדגנים הוא שיעור שכדאי לזרוע באותו מין. מה שאין כן באיסור כלאים בזריעת שני מינים מצאנו ב- **בבלי שבת פד ב – פה א** שהמרחק המינימלי בין זרעים ממינים שונים הוא שלשה טפחים השווה שתיים אצבעות, ושיעור יניקה לכל כיוון טפח ומחצה טפח השווה שש אצבעות.

³ Tillage Method & Sowing Rate Relations for Dryland Spring Wheat, Barley & Oats, W.F.Schillinger, Washington State Univ.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוד"ל) כי במצוותך האמתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
תפצית השערות: אתנה, סלוק = סוף-סוף – מגביל; מונח – רבו; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבו; דרגא – מצרף; תבר – מחלק, ממשע, לא ממש; טפא – שני משמעות, רבו מתפשט; מרכא טפא – יתור לרבות, סכל מקום; דרגא תבר טפא – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; מרכא תבר טפא – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; תבר מרכא טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב אחד נדרש; פסק – סדור שחלק, השלים והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1: זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קרימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק בכנין י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מדיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מדיצה; פז – דרוש מהפסוק ריעון לנושא אחר בהלכה;

1.3 בראשית חיי שרה כג,א

בראשית כג,א,ב:

[א] וַיְהִי חַיַּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֵׁבַע שָׁנִים שָׁנֵי חַיַּי שָׂרָה:

[ב] וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע הוּא חֲבֵרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיִּבְא אַבְרָהָם לְסֹפֵד לְשָׂרָה וּלְבִפְתָּהּ:

וַתָּמָת שָׂרָה – מונח רביע, בתפקיד לפחות ארבע, ובתפקיד פעמיים ארבע

וַתָּמָת שָׂרָה – מונח רביע, בתפקיד לפחות ארבע

רבינו בחיי בראשית פרק כג וכן אמרו חכמי המחקר כי:

(א) הנפש חיה בטבע מתה במקרה, והמקרה הוא החטא,

(ב) והגוף מת בטבע חי במקרה, כי חיותו אינו אלא בסבת חבור הנפש והגוף, והפרדה היא מיתת הגוף.

(ג) וידוע כי מיתת הגוף סבת החיים לנפש. על זה אמר שלמה ע"ה: (קהלת ז, א) "ויום המות מיום הולדו". שבת יום המיתה

מיום הלידה בין בעוה"ז ובין בעוה"ב: לעולם הבא, הוא שאי אפשר לנפש להשיג מעלת האדם העליון כי אם במיתת הגוף,

(ד) ובעולם הזה לפי שאין שבחיו של אדם ומעשיו הטובים נכרים ומפורסמים כי אם ביום המיתה, שהרי ביום הלידה לא יכירו מי

הוא, אבל ביום המיתה הכל מכירין אותו ומכירין מעשיו הטובים וצדקותיו אשר עשה.

וכן דרשו רז"ל בשרה אמנו: (כ"ד ס, טו) כל זמן ששרה קיימת היה לה (א) נר דלוק מערב שבת לערב שבת; (ב) וברכה

מצויה בעיסה; (ג) וענן קשור על האהל וכשמתה פסקו ונתפרסם זכותה, (ד) ועוד שמתה בארץ ישראל; (ה) ונקברה בארץ

ישראל אחרי שהאריכה ימים, הוא שכתוב: [א] וַיְהִי חַיַּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֵׁבַע שָׁנִים שָׁנֵי חַיַּי

שָׂרָה: וכתוב אחריו: [ב] וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע הוּא חֲבֵרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן ראויה היתה פרשה זו להדבק ולהיותה

סמוכה למעלה אחר פרשת העקדה, כי על שמועת העקדה מתה שרה ופרחה נשמתה. ...

וַתָּמָת שָׂרָה – מונח רביע, בתפקיד ארבע רמז להמשך מאמר רבינו בחיי יתכן לומר עוד בשם "קריית ארבע היא חברון", היא נקראת

חברון (לשון חיבור) על שם שכל הקבור שם נפשו מתחברת למעלה בעיר אלהים עם ד' מחנות שכינה, ולא לחנם חמדוה אבות העולם

אלא שמשם זוכות הנשמות להתחבר לשרשן שהוא כסא הכבוד, וזהו "קריית ארבע היא חברון":

נמצא בזכות נחלת יעקב

בראשית חיי שרה כג,ה – ו:

[ה] וַיַּעַן בְּנֵי-חַת אֶת-אַבְרָהָם לֵאמֹר לָוִ:

[ו] שְׁמַעְנֵנוּ אֲדֹנָי נְשִׂיא אֱלֹהִים אֲתָהּ בְּתוֹכָנוּ בְּמִבְתָּר קְבָרֵינוּ קְבַר אֶת-מִתְּךָ

אִישׁ מִמֶּנּוּ אֶת-קְבָרוֹ לֹא-יִכְלֶה מִמֶּךָ מִקְבַּר מִתְּךָ:

[ו] שְׁמַעְנֵנוּ – מונח פסק (ואינו מונח לגרמיה) כעין מדה סדור שנחלק, ואפשר כי מצטרף לסיפא (כג,ה) לֵאמֹר לָוִ [ו] שְׁמַעְנֵנוּ

במובן הקשב הייטב, התבונן הייטב במנהגים שלנו (כגון ליד אחות שדה יש מקום קבורה של המשפחה) ובדרכי מו"מ שלנו, מצד אחד יש

כאן שבת כפי' בעל הטורים ב-(כג,ג) ע"פ ("ב"ר נחח), פעמים בני חת בפרשה לפי שהמבחר מקחו של תלמיד חכם כאילו קיים עשרת

הדברות. מצד אחר יש במקורות גם בקורת על התנהגותם. ולמעשה בני חת וכל שאר יושבי כנען היו חייבים לאברהם אבינו הכרת הטוב

שנצח ארבעה המלכים והצילם מהשתלותם על הארץ, והארץ היא שלו מהבטחת ה' ומכה הנצחון.

ועוד עם פסק ובלי פסק בפסוק (כג,ו) קריאה בלי פסק שְׁמַעְנֵנוּ אֲדֹנָי נְשִׂיא אֱלֹהִים אֲתָהּ בְּתוֹכָנוּ נְשִׂיא אֱלֹהִים כפרשב"ם ולא גר

ותושב ואין אתה צריך לקנות

אבל בקריאה עם פסק שְׁמַעְנֵנוּ אֲדֹנָי נְשִׂיא אֱלֹהִים אֲתָהּ בְּתוֹכָנוּ – קדמא מהפך פשטא זקף-קטן במובן של בתוך עמי אנכי

יושבת. אתה מכיר את אופן ההתנהלות כאן ואם תקנה או תקבל מתנה בלי קנין מבני חת כולם (כגון מושלי העיר) אז אם נצטרך הנחלה

נפקיענה כמו שפירש חידושי הגר"ז סימן מ' על (כג,ז) כתב שקודם לקבורה אמר ויקם שדה עפרון ... לאברהם למקנה, ואח"כ קבר

את שרה ... ואחר הקבורה אמר ויקם השדה ... לאחוזת קבר מאת בני חת, וזה קאי על הקנין שקנה מהם (כדי שלא יפקיעו הקרקע

לצרכיהם)

בראשית חיי שרה כג,ט:

שְׁמַעְנֵנוּ אֲדֹנָי נְשִׂיא אֱלֹהִים אֲתָהּ בְּתוֹכָנוּ בְּמִבְתָּר קְבָרֵינוּ קְבַר אֶת-מִתְּךָ

אִישׁ מִמֶּנּוּ אֶת-קְבָרוֹ לֹא-יִכְלֶה מִמֶּךָ מִקְבַּר מִתְּךָ:

שְׁמַעְנֵנוּ – פסק (א) מסיבת הפרדה בין אותיות אהו"י בסוף מלת שמענו ותחילת מלת אדני;

(ב) כעין מדה סדור שנחלק, ויאפשר דרשה עצמאית כדלהלן

ר' אליהו שגב בשם הרב מאיר מאזוז רח' עוזיאל ב"ב [ו] שְׁמַעְנֵנוּ נוטריקון חיובים להשתתף עם הצבור

ש' – שמע לפחות פסוק ראשון; מ' – מודים אנחנו לך; ע' – עלינו לשבח חלקי או מלא; נ' – נקדישך, היינו קדושה מלא

ו' – וידוי רק חלק ראשון של אשמנו וכו' – מביורר בכלל אור משה עולה שיש חובה במלים ויעבור ה' על פניו ויקרא

בראשית חיי שרה כג,ט:

וַיִּתֵּן-לִי אֶת-מַעְרַת הַמְּכַפְלָה אֲשֶׁר-לָוִ אֲשֶׁר בְּקִצְהָ שְׂדֵהוּ בְּכֶסֶף מְלֵא וַיַּחְנֶנֶה לִּי בְּתוֹכָם לְאַחֲזַת-קְבַר:

וַיִּתֵּן-לִי – רביע, ע"פ אור החיים בר' ח"ש המשתמש בבבלי בבא בתרא נא – נד ועוד,

ארבעה אופני קנין בקרקע – חליפין, כסף, חזקה, שטר. חזקה – ע"י הפעולות גדר, נעל, פרץ, כייר, נהנה מגוף הקרקע כגון ישב או שכב

עליה, פרץ – כולל שיפר בה לטובת השימוש בה.

וַיִּתֵּן-לִי – רביע, ע"פ מקורות שונים, הכסף קונה קרקע, עבדים, אשה, מיטלטלין למאן דאמר שיש קנין כסף למיטלטלין.

בראשית חיי שרה כג,טו

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
תפצית השפעות: אתנה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – יתור
לרבות, סכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב
אחד נדרש; פסק ו – סדור שחלק, השלים והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1: זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצו פסוק – היקש; השלישי:
(קפא – סדר קריאות; אלא = נרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק בכינוי י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

אַדְנֵי שְׁמֵעֵנִי אֲרִיץ אַרְבַּע מֵאֹת שְׁקָל-בְּסָף בֵּינִי וּבֵינְךָ מֶה-הָוָא וְאֶת-מִתְּנֶה קָבַר:

אַרְיָץ – פרט הוא השדה, אַרְבַּע מֵאֹת שְׁקָל-בְּסָף – כלל הצריך לפרט, בֵּינִי וּבֵינְךָ מֶה-הָוָא – חזר ופרט הפרט בֵּינִי וּבֵינְךָ מֶה-הָוָא
מציין שסלק עצמו לגמרי מן השדה. כיצד? בֵּינִי וּבֵינְךָ – מרכא טפחא, יתור לרבות, וּבֵינְךָ – טפחא, בתפקיד להתאפיין ממלת מֶה-הָוָא
אתנה, ומשמעה דבר מועט, ובסה"כ כפי רש"י ב- **בבלי בבא בתרא סט,א,ב**, ולא את חיצת הקנים בלבד ... שהמוכר יכול להתנות
להשאר לעצמו אפילו ערוגה קטנה דלא הוי בית רובע... לפי שדרך לקרות לה שם בפני עצמה, אבל עפרון אמר כי אין לו ענין ב-
מֶה-הָוָא – אתנה, בדבר מוגבל, ולא הותר לעצמו אפילו "דבר פשוט" משדהו מסוג הדברים המצוינים במשנה ובגמרא **בב סח,טט**. ומכר
גם כל האילנות הנטועין בקרקע המצר (**גז,ז**) אֲשֶׁר בְּכָל-גְּבֻלוֹ סָבִיב.

בראשית חיי שרה כג,טז:

וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל-עֲפְרוֹן

וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן אֶת-הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דָּבַר בְּאֵזְנֵי בְנֵי-חֵת
אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁקָל כֶּסֶף עֶבֶר לְסֹחֵר:

וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל-עֲפְרוֹן – מונה זרקא סגול, מרמז לכעין שתי סדרות של זרקא סגול. מוסיף דבר מענין עפרון על עפרון, וכאן גם
מוסיף מאברהם על אברהם.

(א) מוסיף דבר מענין עפרון על עפרון רש"י (**כג,ז**) ועפרון ישב. כתיב חסר אותו היום מינוהו שוטר עליהם מפני חשיבותו של

אברהם שהיה צריך לו עלה לגדולה. ואפשר כי התגאה ולכן רמז כפי רשב"ם להלן

(ב) מוסיף מאברהם על אברהם רשב"ם די לחכימא ברמיזא. כלומר אברהם שמע-הבין בחכמתו שעפרון במשכו מו"מ מבקש הרבה
כסף.

וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן אֶת-הַכֶּסֶף – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-גדול, מוציא הכתוב מפשטו לגבי הכסף, ולגבי העסקה כולה.

בדרך אגדתא:

וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן – מהפך פשטא זקף-קטן, יוצא מפשטו, כפי רש"י (**בכורות נ**) עפרון חסר וי"ו לפי שאמר הרבה ואפילו
מעט לא עשה (המשך פרש"י מתאים לענ"ד לבא)

אֶת-הַכֶּסֶף – זקף-גדול, רש"י (**בבא מציעא פז**) שנטל ממנו שקלים גדולים שהם קנטרין... צנטינאר"ש בלעז (טט - פירושו מאה)
שנאמר עבר לסחר – טפחא סלוק. שמתקבלים בכל מקום וגו' ראב"ע (טט - שעפרון רמז לו) שלא יקח כי אם כסף נבחר.

אבות דרבי נתן – ארבעים אלף שקל, היינו 400 שקל כסף וכל אחד קנטרין היינו 400 כפול מאה

בפסוק (**כג,טו**) נאמר אַרְבַּע מֵאֹת – מלת מאת בתיב חסר לרמז על כך שכל שקל-כסף היה של מאה שקלים (ר' שמעון פחימה)

בדרך ההלכה:

אֶת-הַכֶּסֶף – זקף-גדול, לפחות שתי נקודות באופן אחד ואחת באופן אחר

כתבו תוספות בבלי בבא בתרא נד,ד"ה עובד כוכבים. דכל קנינו של ע"כ בכסף כדאמרינן בפ"ק דקידושין (יד,ב) ... (טט) ונאמר על
ישראלי שנמכר עבד לע"כ) ועוד תניא התם (**וי' בחר בה,גב**) מְכַסְּף מְקַנְתּוֹ: בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתבואה וכלים דהיינו חליפין
שמע דהוא דין בשטר אינו נקנה אפילו כל שוה כסף.

אֶת-הַכֶּסֶף – זקף-גדול, לפחות שתי נקודות באופן אחד ואחת באופן אחר. נקודה באופן אחד – עובד כוכבים (ע"כ) מסלק רשותו

משדה ע"י כסף בלבד, ושתי נקודות באופן אחר – ע"כ אינו מסלק רשותו מקרקע ע"י חליפין (כגון תבואה וכלים ובכל שוה כסף),

ולא בשטר שלא כמו ישראל כפי שנדרש ב-(**כג,ט**) שיש לו ארבעה אופני קנין בקרקע – חליפין, כסף, חזקה, שטר

ואומר ר"ת דאדרבה אין קנינו של ע"כ בכסף אלא במשיכה ... והא דקאמר הכא (בעפרון) וע"כ מכי מטי זוזי לידה אסתלק ליה, היינו
משום דמצינו בע"כ קנין כסף בעפרון שטר בודאי לא קנה בע"כ משום דישאל גופיה לא קנה בשטרא אלא מספר המקנה דירמיה
והתם ישראל הוה.

רבנו תם שגם הוא מבעלי התוספות, חולק על בעלי התוספות האחרים ואומר שעובד כוכבים אינו קונה ומוכר בכסף אלא במשיכה, ולכן
כאשר ישראל קונה מע"כ קנין כמו קרקע עליו לקבל קודם כל שטר שמעיד על המכירה ואחר-כך יתן לו הכסף, כי אין לסמוך על הע"כ
שיתן אח"כ שטר קנין ובינתיים השדה מופקד ושמה אחר יתפוס בו חזקה.

לפיכך אפשר לומר כי וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן אֶת-הַכֶּסֶף – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-גדול, משמעו שבאופן רגיל ימתין הישראל עד
שיקבל שטר מכירה מהע"כ ואח"כ ישקול לו כסף הקנין, אלא שעפרון היה להוט אחרי הכסף הגדול שדרש ואברהם אבינו הבין את זה
ושקל לו הכסף לפני קבלת שטר המכר, ולכן כפי אור החיים בר' ח"ש ע"פ **בבלי בבא בתרא נא - נד** מיד אחר מתן הכסף ביצע פעולות
חזקה בשדה ובמערה שקנה ע"י הפעולות גדר, נעל, פרץ, כייר, נהנה מגוף הקרקע כגון ישב או שכב עליה, פרץ – כולל שיפר בה לטובת
השימוש בה. ואח"כ קיבל מבני חת הסכמה ויש מפרשים אף קנין נוסף כנאמר (**ב,כז**) וַיִּקַּם הַשָּׂדֶה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר-בּוֹ לְאַבְרָהָם

לְאַחֲזֵת-קָבַר מֵאֵת בְּנֵי-חֵת: ס רלב"ג והיו שם במעמד ההוא כל אנשי העיר, וכלם הסכימו ונתנו רשות לאברהם שיקבר מתו בשדה
ההוא והמערה אשר בו, הוא והבאים אחריו, ו-ר' יוסף בכור שוור פירש לְאַחֲזֵת-קָבַר כי עשה בו חזקה לקבורה, ופעולה זאת קנתה לו

חזקה בשדה ובמערה. ולכן כתב מֵאֵת בְּנֵי-חֵת, כי זה היה ברשות בני העיר, ורבינו בחיי כתב מֵאֵת בְּנֵי-חֵת שלא ערערו בו מעולם. ו-
חידושי הגר"ז סימן מ' כתב שקודם לקבורה אמר ויקם שדה עפרון ... לאברהם למקנה, ואח"כ קבר את שרה ... ואחר הקבורה אמר
ויקם השדה ... לאחוזת קבר מאת בני חת, וזה קאי על הקנין שקנה מהם (כדי שלא יפקיעו הקרקע לצרכיהם)

עֶבֶר – טפחא, רבוי מקומות להתקבלות הכסף לְסֹחֵר – סלוק, מגביל, עפרון הגביל את אברהם לשלם רק שקלים שמתקבלים בכל מקום
(רש"י)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוד"ל) כי מצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
תפצית השערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממש; טפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – יתור
לרבות, טל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב
אחד נדרש; פסק ו – סדור שחלק, השלים והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1: זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה:
(קדא – סדר קריאות; אלא = נרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק בכינוי י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוזרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

1.4 בראשית חיי שרה כג,א:

בראשית חיי שרה כג,י:

וּפְרָוֹן יִשָּׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי-חַת וַיַּעַן עֲפְרָיִם הַחֹתֵן אֶת-אַבְרָהָם בְּאָזְנוֹ בְּנֵי-חַת לְכָל בְּאֵי שַׁעַר-עִירוֹ לֵאמֹר:

וַיַּעַן – תרסא, עֲפְרָוֹן – קדמא, תרסא בתפקיד אומדנה מה הייתה דעת המוכר קודם (קדמא) המכירה, האם המוכר מוכר בעין יפה או בעין משנה בבא בתרא פ"ד מ"א המוכר את הבית לא מכר ... (את הנאמר במשנה א, וגם את הנאמר במשנה ב)

מ"ב לא את הבור ולא את הדות אף על פי שכתב לו עומקא ורומא וצריך ליקח לו דרך דברי רבי עקיבא ואומרים אינו צריך ליקח לו דרך ומודה רבי עקיבא בזמן שאמר לו חוץ מאלו שאינו צריך ליקח לו דרך מכרן לאחר רבי עקיבא ואומר אינו צריך ליקח לו דרך וחכמים אומרים צריך ליקח לו דרך:

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת בבא בתרא פ"ד מ"ב בור, הבריכה החפורה בקרקע. והדות, בנוי על פני הקרקע. כי לא יועיל לו עומקא ורומא אלא לקנות מה שנראה על פני הקרקע ולתקרה בלבד, אבל מה שתחת הקרקע או מעל התקרה אינו קונה אותו באמרו עומקא ורומא עד שיכתוב לו קני מארעית תהומא עד רום רקיעא. ואמרו מכרן לאחר, אינו רוצה לומר מי שמכר בור והדות אחר שמכר את הבית סתם, כי אין אפשר שהוא עצמו אין לו דרך והקונה ממנו יש לו דרך, כי די לו לקונה שיהא כמוכר, אלא רצה באמרו מכרן לאחר מי שמכר בור והדות קודם שמכר את הבית או שמכר את הבית לאחד ובור והדות לאחר בפעם אחת. וטעם מחלוקת ר' עקיבא ורבנן, שר' עקיבא סובר מוכר בעין יפה מוכר ולא שייר לעצמו כלום, ולפיכך (המוכר) צריך ליקח לו דרך. ורבנן סברי מוכר בעין רעה מוכר ושייר לעצמו, ולפיכך אינו צריך ליקח לו דרך. והלכה כר' עקיבא.

מ"ד המוכר את החצר מכר בתים בורות שיחין ומערות אבל לא את המטלטלין בזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה הרי כולן מכורין בין כך ובין כך לא מכר לא את המרחץ ולא את בית הבד שבתוכה רבי אליעזר אומר המוכר את החצר לא מכר אלא איריה של חצר (רמב"ם אין הלכה כר' אליעזר):

משנה בבא בתרא פ"ו מ"ה מי שיש לו בור לפניו מביתו של חברו נכנס בשעה שדרך בני אדם נכנסין ויוצא בשעה שדרך בני אדם יוצאין ואינו מכניס בהמתו ומשקה מבורו אלא ממלא ומשקה מבחוץ וזה עושה לו פותחת וזה עושה לו פותחת:

מ"ז מי שהיתה דרך הרבים עוברת בתוך שדהו נטלה ונתן להם מן הצד מה שנתן נתן ושלו לא הגיעו דרך היחיד ארבע אמות דרך הרבים שש עשרה אמה דרך המלך אין לה שיעור דרך הקבר אין לה שיעור המעמד דיני צפורי אמרו בית ארבעת קבין:

עֲפְרָוִן הַחֹתֵן אֶת-אַבְרָהָם בְּאָזְנוֹ בְּנֵי-חַת – מהפך פשטא מונח זקא-קטן, דברי עפרון מכוונים לשני מענים. כפשוטם של כתובים אל בני חת להראות נדיבותו כלפי אברהם בפסוק הבא של מתנת חנם. ואופן אחר יוצאים מפשטם ומיועדים אל אברהם ומרמזים למכירה כמוסבר להלן.

לֵאמֹר – סלוק, ונוטריקון לאו אמור בכתוב אחריו. בראשית חיי שרה כג,א: לֹא-אֲדַנִּי שְׁמַעְנִי הַשְּׁדָה נְתַתִּי לָךְ וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר-בּוֹ לָךְ נְתַתִּיהָ לְעֵינֵי בְּנֵי-עַמִּי נְתַתִּיהָ לָךְ קָבֵר מֵתָךְ:

עפרון עונה לאברהם כך: מכירת המערה בלי השדה שלפניה, שהיא ענין חצר שהמערה כלולה בה, מעלה סוגיות שונות שפוגעות בעפרון.

(א) דרך הגישה אל המערה.

(ב) שעות הגישה למערה.

(ג) הקמת מצבה.

(ד) מראית עין שהשדה שייך לאברהם.

(ה) ע"פ אור החיים (כג,א) לֹא-אֲדַנִּי ... לא יהיה השדה ראוי לדבר מה אחר שהמערה היא לבית הקברות וגו':

אם המערה מכוסה בשדה ואברהם ירצה להקים מצבה מעל המערה לא יוכל לעשות זאת כי אין השדה מעל המערה שייך לקונה המערה אלא למוכר אלא אם כפירש הרמב"ם שיכתוב לו קני מארעית תהומא עד רום רקיעא. ועוד שמערת קבורה הייתה חלק מאחווה משפחתית, ואם אברהם יקנה רק את המערה עשוי להתפתח הרושם שגם השדה שייך לאברהם והוא לא קנה אותו. לכן עפרון אומר לאברהם (כג,א) לֹא-אֲדַנִּי שְׁמַעְנִי הַשְּׁדָה נְתַתִּי לָךְ וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר-בּוֹ לָךְ נְתַתִּיהָ לְעֵינֵי בְּנֵי-עַמִּי נְתַתִּיהָ לָךְ קָבֵר מֵתָךְ: אבל מפסוק (כג,ב) נכנס לנתינה המשולשת לֵאמֹר – סלוק, ונוטריקון לאו אמור, הגבלה, המערה כמו בור אני כביכול נתן לך במתנה, אבל איני נתן לך דרך גישה כדי להגיע למערה, כי דרך הקבר אין לה שיעור ולמכור רק דרך גישה איני רוצה כי יהיו הפרעות שונות. לכן אני סבור שמוכר מוכר בעין רעה (כג,ט) עֲפְרָוִן – גי' ר"ע עין), לכן אם אתה רוצה המערה עליך לקנות את השדה.

אור החיים (כג,א) לֹא-אֲדַנִּי. פירוש לא תקח המערה לבד אלא גם השדה כבר נְתַתִּי פי' כבר גמרתי בדעתי ליתן, וטעמו לא יהיה השדה ראוי לדבר מה אחר שהמערה היא לבית הקברות, ועל זה דקדק לומר שְׁמַעְנִי פי' שיבין דבריו וטעמו:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוד"ל) כי במצוותך האמתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
תפנית השדרות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – יתור לרבות, סכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב אחד נרש; פסק 1 – סדור שחלק, השלים והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או נורע ממנו; פשטא – פשוט, 1: זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצג פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קיימות; אולא = נרש = גרש"ט = יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

בראשית חיי שרה כג,יג:

וַיְדַבֵּר אֶל-עֶפְרַיִם בְּאָזְנוֹ עַם-הָאָרֶץ לֵאמֹר אֵךְ אִם-אַתָּה לֹא שָׁמְעִי נָתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי וְאֶקְבְּרָה אֶת-מִתִּי שָׁמָּה: רש"י (יא) לֹא-אֲדַנִּי – לא תקנה אותה בדמים נָתַתִּי לָךְ - הרי היא כמו שנתתיה לך. (יג) אֵךְ אִם-אַתָּה לֹא שָׁמְעִי - אתה אומר לי לשמוע לך וליקח בחנם, אני אי אפשי בכך. לֹא שָׁמְעִי - הלוואי ותשמעני נָתַתִּי כֶסֶף - 'דונש' בלעז; מוכן הוא אצלי, והלוואי נתתיו כבר.

ע"פ רש"י מלת (יא, כג) נָתַתִּי – לחיזוק דבריו מתיחס לזה בלשון עבר, (יג, כג) נָתַתִּי – לחיזוק דבריו מתיחס לזה בלשון עבר,

חזקוני (יג) נָתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי, תיבת נָתַתִּי לעיל קאי שאמר עפרון (יא, כג) הַשְּׂדֵה נָתַתִּי לָךְ ואברהם השיב (יג, כג) לֹא שָׁמְעִי נָתַתִּי בתמיה, אתה אמרת נָתַתִּי לָךְ (טט – כוונתך הייתה לתת במתנה?) אך אתה כֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי שבמתנה לא אקבלנה והטעם שב-נָתַתִּי מוכיח שיש בו גרש להפרידו מ-כֶסֶף הַשְּׂדֵה. נָתַתִּי עתיד לתת שהוא כמו וְאֶתְּנָה.

(יא, כג) הַשְּׂדֵה נָתַתִּי לָךְ – אתה אומר שאתה רוצה לתת השדה במתנה ואני אומר (יא, כג) נָתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי שאני רוצה לקנות

תורה תמימה (יג, כג) נָתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה - שטרי מכר דידן (של ישראל) אף על פי שכתוב בהן ומכרתי ונתתי אינם שטר ראייה, לפי דנתתי גם להבא משמע, כדכתיב נָתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי [ר"ן פ"א דקדושין]:

תורה תמימה הערה 1) מוסב על מ"ש בקדושין כ"ו א' נכסים שיש להם אחריות נקנים בכסף ובשטר, ומפרש בגמרא בשטר כיצד, כתב לו שדי מכורה לך שדי נתונה לך (בלשון הוה) הרי זו מכורה ונתונה, וזה הוא שטר קנין, ר"ל בזה שכתוב לו מכורה בזה הוא מקנה לו, והנה לפי"ז ה"י אפשר לומר דאם ה"י כתוב בשטר ומכרתי או נתתי שדה זו, בלשון עבר, אין זה שטר קנין אלא שטר ראייה בעלמא, כלומר, לרא"י שמכר לו באיזה קנין אחר מהקנינים הנקנים, וא"כ דרוש איפה לדעת מהות הקנין כמה שהקנה לו - על זה אמר הר"ן דשטרי דידן שאצלנו אין נוהגין לכתוב שטרי ראי"י רק שטרי קנין לא איכפת לך כמה שכתוב בלשון עבר, דמצינו כיצא בזה בפסוק שלפנינו נָתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה שפירושו הנני נותן כעת, כדמוכח מענינא דקרא, ואף על פי שכתוב בלשון עבר, ולכן גם אם כתב השטר בלשון עבר ומכרתי או נתתי הוי הכונה הנני מוכר, הנני נותן, וכמו שכתוב שדי מכורה ונתונה. זה הוא באור הענין בכלל. ועיין בחר"מ סי' ס"א ואין להאריך כאן:

הפרדת מלת (יא, כג) נָתַתִּי – אזלא-גרש, מדגישה כי יצא בהתחייבות לקיים ההסכם, בפני רבים וע"פ אור החיים ב-(כג,ה) גם על דעת רבים כי כל בני חת רצו שאברהם אבינו ישלם עבור הקנין. וזה כהסבר תורה תמימה על[ר"ן פ"א דקדושין] ולכן גם אם כתב השטר (מכר או הקנין) בלשון עבר ומכרתי או נתתי הוי הכונה הנני מוכר, הנני נותן, וכמו שכתוב שדי מכורה ונתונה. זה הוא באור הענין בכלל.

נָתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה – אזלא-גרש מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר,

כדי לפתור את השאלות החוזיות בקנין המערה ללא השדה שלפניה ומעליה שמעלה עפרון ב-(כג,י) ושלכן הוא כביכול נותן הכל במתנה, אברהם אבינו מבין שאין הדברים כפשוטם (כמפורש ע"י אור החיים ב-(כג,ה) וגם מ-(כג,י) אלא יש לקנות השדה והמערה ובכך גם להקל על חזקת הבעלות לעתיד שלא יבוא עפרון ויטען שהמתנה לא היתה מלאה ויש לו זכויות בקרקע.

כֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי – מהפך פשטא מונח זקא-קטן, כעין שתי דרשות אחת כפשוטה ואחת היוצאת מפשוטה.

הדרשה כפשוטה היא כֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי הוא רצף שממנו נובעת מסקנת הגמרא כמסבר ע"י תורה תמימה (יא, כג) קַח מִמֶּנִּי- ולהלן כתיב (בר' ח"ש כה, י) הַשְּׂדֵה אֲשֶׁר-קָנָה אַבְרָהָם, מלמד דקייחא אקרי קנין ומלמד שאין קייחא אלא בכסף¹ [קדושין ב' א']:

תורה תמימה הערה ז) ר"ל סתם קייחא דכתיב בקנינים הוי אותה קייחא בכסף, וכמו בפ' תצא כי יקח איש אשה, למדין אנו משם דאשה נקנית בכסף, ויתבאר אי"ה ענין זה לפנינו במקומו בפסוק הנזכר:

הדרשה היוצאת מפשוטה היא קנין בצורה של חליפין שיש בו מכר ויש בו מתנה, כפי' אור החיים (כג,ט) עוד יש לחוש שמא יערערו אחר המכר מדין המצר או שיצא אחר כך שטר שעבוד על הקרקע והוא ויטרפוהו מיד אברהם לזה נתחכם לתקן כל זה ואמר לשון מתנה ומכר, הכוונה בזה שיעשה אופן שיש בו שניהם והוא החליפין שיש בו מכר ויש בו מתנה שיכול להחליף מחט בגמל ואין בהם אונאה בשום אופן. ודין חליפין ישנו בקרקע ובמטלטלין אבל לא במטבעות,

בראשית חיי שרה כד,טז:

וַהֲנַעֲרַ טַבַּת מִרְאֵה מֵאֵד בְּתוֹלָה וְאִישׁ לֹא יִדְעָה וַתִּרְדַּד הָעֵינָה וַתִּמְלֵא כֶסֶף וַתַּעֲלֶה:

בראשית חיי שרה כד,יח – יט:

וַתֹּאמֶר שְׂתָה אֲדֹנָי וַתִּמְהַר וַתִּרְדַּד כֶּסֶף עַל-יָדָהּ וַתִּשְׁקֶהוּ:

[יט] וַתִּחַל לְהִשְׁקֶתָּ וַתֹּאמֶר גַּם לְגַמְלִיךָ אֲשַׁאֵב עַד אִם-כִּלְוֹ לְשִׁתָּת:

וַתֹּאמֶר שְׂתָה אֲדֹנָי – טפחא מונח אתנה, כטעמי המלים אנכי ה' א-לקיך בטעם תחתון וגם קרוב לשאר טעמי הפסוק

(שמות יתרו כב, כ) אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדָי:

רמז לקיום תיקון יחודה עלאה ותתאה

וַתִּחַל לְהִשְׁקֶתָּ – טפחא אתנה, כטעמי המלים שמע ישראל (דברים ואתחנן ו, ד) שָׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד:

בסיום ההשפעה נמצא תקון רמ"ח מלים של ארבע פרשיות בקריאת שמע בחלוקה המוסברת בפירוש באר לחי רואי.

אוצר החכמה, תיקוני הזהר תקונא חד ועשרין [דף מ"ז ע"א] ... אלין אינון רמ"ח תיבין דד' פרשיין דיתודא דקריאת שמע דבכולהו אינון רמ"ח אברים דכלילן בברית דאיהו צדיק. כולהו אַתְּשָׁקִיין ע"י שכינתא. דאיהי כ"ד י"ם. (פעולות השאיבה וההשקיה החזרות מרבוב כֶּסֶף להיות כעין כדים רבים וזהו הצירוף כ"ד י"ם, מפירוש באר לחי רואי מובן כי גי' מלת י"ם היא כגי' כ"ד כ"ה והכולל, אלו נ' מלים)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
 תפיסת השערה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממש; ספא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – יתור
 לרבות, סכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כ"כ מצב
 אחד נדרש; פסק ו – סוד שחלק, השלים והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-טן – 2; זקא-גזול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה:
 (קפא – סדר קריאות; אלא = נרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קפא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק בכנין י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גזולה – תלשא – דרוש בפסוק ולפני
 שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

שערי בינה, ורבקה מייצגת את ספירת הבינה, והיא כעין אמא המשקה את ילדיה)

באר לחי רואי – הרב שפירא צבי הירש אבד"ק מונקאטש (בעל דרכי תשובה):

(בר' ח"ש כז, טז) **וְתִמְלֵא כִכָּהֵן וְתַעַל** שכשעשתה מהכ"ד כ"ה (ממלת **כִכָּהֵן** מתהווה הצירוף כ"ד והצירוף כ"ה, כגון בדרך ההסבר לעיל או באופן של צירוף אות כ-ל-ד ו-כ-ל-ה), אז העלתה את המלכות סוד כ"ד אתון דיתודא תתאה (זהו המאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" הנאמר אחרי פסוק שמע ישראל, שבו כ"ד אותיות) לסוד כ"ה אתון דיתודא עלאה (זהו הפסוק "שמע ישראל הוי"ה א-לקינו הוי"ה אחד" שבו כ"ה אותיות). סוד כ"ד (ספירת מלכות) ה' (אות ה' מייצגת כאן את שם הוי"ה בספירת חכמה) כנ"ל, או (בר' ח"ש כז, טז) **וְתַעַל**, העלתה את המלכות לבעלה להודווג עמו ביחודה שלים כנ"ל.

וְהָאִמֶר שְׂתֵה אֲדָנִי היינו כמש"ל (ריש עמוד זה) שרבקה אמרה להיסוד צדיק דז"א **שְׂתֵה אֲדָנִי**, שיקבל השפע מאמא עלאה (השקיה ע"י השכינה (תיקוני הזהר כ"א)). וגם גמליך אשקה. ומשם תרד השפע לעולמות שלמטה, שהם עתה גמולי מחלב בעוה"ר וכמש"ל. אלן אינן רמ"ח תיבין דר' פרשיין וכו' דבכולהו אינן רמ"ח אברים וכו'. היינו כש"כ רבינו (בפרע"ח פכ"ה משער הק"ש) בסוד **הרמ"ח תיבין דק"ש** שבהם נבנית המלכות ברמ"ח אברים, שנחלק ל' פרשיין, ואהבת הוא מ"ב תיבין, והיה אם שמוע עד ושמתם ע"ב תיבין, מן ושמתם עד פ' ציצית נ' תיבין, ופ' ציצית ע"ב תיבין, וי"ב תיבין דיתודא עלאה ותתאה **שמע** וברוך, ס"ה מספר רמ"ח, ועיי"ש (בפכ"ז) בסוד ג' תיבות ה' א-לקיכם אמת שכולל הש"ץ, להשלים הרמ"ח תיבין, כי הבינה היא משפעת לז"א לכל רמ"ח אברים דיליה, וממנו נשפע להמלכות ע"י שליח צבור שהוא היסוד צדיק, ונתוסף להמלכות ג' אברים החסרים לה להשלים הרמ"ח עיי"ש, ולזה דרש הכא **וְהָאִמֶר שְׂתֵה**, היינו לאחר שעשתה רבקה התיקון של ק"ש דיתודא עלאה ותתאה בסוד **וְתִמְלֵא כִכָּהֵן וְתַעַל** כנ"ל, אז נתנה אמא השפעתה לז"א לתקנו ברמ"ח אברים שנכלל בהד' **פרשיות דק"ש** וגו'

בסידור **משה ואהרן, דיני קר"ש** נאמר: ז"ל של"ה הק' בסודו של ד' צ"א (טט – הכוונה שהכותב תמצת את דברי השל"ה) טוב לכוין בכל תיבה ותיבה אות אחת של שם מ"ב (טט – ר"ת של תפילת רבי נחוניא בר קנה אנא בכח וגו') כזה ואהבת א את ב הויה ג אלהיך י בכל ת לבכך ין (צ"ל צ?) וכן כולם. ובפ' והיה אם שמוע יכוין בכל תיבה שם א' מע"ב שמות (טט – המתהוים מצירוף אות אחת משלושה פסוקים בספר **שמות בשלח יד, יט, נִיֶּסֶע, כ, וַיָּבֵא, כא, וַיֵּלֵךְ** ובכל פסוק יש ע"ב אותיות) בדרך הפוך ישר הפוך (טט – בשם הראשון אות ראשונה של הפסוק יט, אות אחרונה של הפסוק כ, אות ראשונה של הפסוק כא) והסימן יהי כזה והיה – וה"ו אם – יל"י שמוע – ס"ט וכן כולם ובפרשת ושמתם (טט – מהמלה ה-73 בפר' והיה אם שמוע) מן תיבת את דברי עד סוף הפרשה יש חמשים תיבות. והוא נגד חמשים שערי בינה. ובפרשת ויאמר יכוין בכל תיבה שם אחד מע"ב שמות בדרך ישר כזה (טט – בשם הראשון את ראשונה של הפסוק יט, אות ראשונה של הפסוק כ, אות ראשונה של הפסוק כא) ויאמר – וו"ו הויה יי"א אל – סב"ט וכן כולם, וכדי להקל על הקורא העמדתה על כל תיבה שם שלו.

בסוד **השל"ה** אומר: זה לשון **מהרמ"ק** [שער ד סי' יא], ברעיא מהימנא פירש כי סוד קריאת שמע בפרשיותיה ותיבותיה, שהן פרשה ראשונה מ"ב, ופרשה שניה ע"ב, ושלישית נ', ורביעית ע"ב, הם סוד [ארבעה] היכלות עליונים שהם סוד **מקנ"ה** שם טובלת קומה השכינה וגו' (**שמ' תר' כז, ח**) **אֲרֶךְ הַחַיִּים ... וְקָמָה קָמַשׁ אֲמוֹת** וגו', מלת **וְקָמָה** אותיות מקו"ה, אפשר כי חצר המשכן עם קומת הקלעים היא כעין דמיון ל- [ארבעה] היכלות עליונים שהם סוד **מקנ"ה** שם טובלת קומה השכינה ובכך השכינה שוכנת בארץ במינה קדושה).

ובהג"ה כתב בקונטרס **הארי"ז** ז"ל [ס' **הכוונות לג ע"ב, ופע"ח שער הק"ש פכ"ג מז ע"א**] מצאתי בזה הלשון, דע כי בפרשה ראשונה תמצא מ"ב מן ואהבת עד סוף הפרשה, לרמוז לשם מ"ב, וגו'...

ע"פ פירוש **באר לחי רואי** הפסוקים **בראשית חיי שרה כד, טז, יט, כ** הם מקור ל- **תיקוני הזהר תקונא חד ועשרין [דף מ"ז ע"א]** לענין קריאת שמע והכנה לתפילה. פירוש **באר לחי רואי** מבוסס על פירוש **השל"ה** ו/או מבוסס על **הרמ"ק** ועל כתבי **הארי"ז**.

סיכום:

- (א) השקיה ע"י רבקה היא השפעת השפע לרמ"ח מלות קריאת שמע באופן של שם מ"ב ושם ע"ב (ישר הפוך ישר) ונ' שערי בינה ושם ע"ב (ישר ישר ישר).
- (ב) פעולות השאיבה וההשקיה החוזרות מרבנות **כִכָּהֵן** להיות כעין כדים רבים וזהו הצירוף כ"ד י"ם, מפירוש באר לחי רואי מובן כי גי' מלת י"ם היא כגי' כ"ד כ"ה והכולל, אלו נ' שערי בינה, ורבקה מייצגת את ספירת הבינה, והיא כעין אמא המשקה את ילדיה.
- (ג) ממלת י"ם נמשך ענין קריעת ים סוף שבתוך כך מתגלים משלושה פסוקים בו שם ע"ב בצירוף ישר הפוך ישר, ושם ע"ב בצירוף ישר ישר ישר.
- (ד) ממלת **כִכָּהֵן** מתהווה הצירוף כ"ד והצירוף כ"ה, השקיה ע"י רבקה העלתה את המלכות סוד כ"ד אתון דיתודא תתאה (זהו המאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" הנאמר אחרי פסוק שמע ישראל, שבו כ"ד אותיות) לסוד כ"ה אתון דיתודא עלאה (זהו הפסוק "שמע ישראל הוי"ה א-לקינו הוי"ה אחד" שבו כ"ה אותיות), וכל אחד הקורא קראת שמע חוזר על פעולתה של רבקה ומצרף עולם הגשמי אל עולם הרוחני, כלומר מעלה אותו בדרגתו.
- (ה) ועוד יש להבין מהשל"ה ששם ע"ב שהוא חסד (וענין של ימין) ממתק שם מ"ב שהוא חסד וגבורה (וענין של שמאל), לכן בשעת תפלה יעטוף בכף ימין את כף שמאל להמחיש ההמתקה והשפעת השפע המומתק אל רמ"ח מלות קריאת שמע ומהם אל רמ"ח איברי האדם ושס"ה גידיו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
תפנית השערה: אתנה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממשע, לא ממש; טפחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – יתור
לרבות, סלוק מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיהיה לפייה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב
אחד נדרש; פסוק – סדר שחלק, הסוף והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1: זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי:
(קפא) – סדר קיימות; אלא = גיש' – יוצא מהענין; קפא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק בכינוי י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפני
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק ריעון לנושא אחר בהלכה;

1.5 בראשית חיי שרה כגא: (התשע"ה)

1.5.1 דרוש להתונה

בראשית חיי שרה כד: וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה נְמָלִים מִמְּמָלַי אֲדֹנָיו וַיֵּלֶךְ וְכָל-טוֹב אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ

וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל-אֶחָם נְתִימִים אֶל-עֵיר נְחֹר:

וַיִּקַּח הָעֶבֶד – מונח תלישא-גדולה, כעין שתי תלישא-גדולה, שני שיעורין, שנלמד אותן מהמאמר של הרב ישראל פולק, מרוה לצמא,

פרישת חיי שרה התשס"ט, בשם האדמור מצאנז צוק"ל בעל שפע חיים, שיעור חומש רש"י, פר' חיי שרה התשל"ד,

א' שיעור עשרה אנשים לברכת אירוסין,

... ובאור החיים הקדוש דקדק למה הוצרך לעשרה גמלים? ונראה ע"פ מה שמצינו (בבלי כתובות ז,ב) אמר רב נחמן: אמר לי הונא בר

נתן, תנא: מניין לברכת חתנים בעשרה? שנאמר: (רות ד' ב) ויקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה. וכתבו התוס' (שם ד"ה

שנאמר וכו') ב-מס' כלה (ריש פ"א) דהתם (טט - בעבד אברהם) ברכת אירוסין והכא (טט - רות ד' ב) ברכת נישואין, ונראה דאסמכתא

בעלמא היא וגו' ... ונראה לי במה שדקדקו התוס' דעשרה לא משתמע מהתם ... שלקח העבד עשרה גמלים ועליהם עשרה רוכבים

וזאת כדי שיהיה לו עשרה לומר ברכת אירוסין, ומכאן שברכת אירוסין בעשרה ... וגו'

ב' שיעור עשרה אנשים להשגיח בבתי משתיות שלא ינהגו קלות ראש.

וממשיך בעל "שפע חיים" וז"ל: ב-דרושלמי במירקון (כתובות א א) איתא אמר רבי פנחס מכאן לבית דין שהן ממנים זקנים בבתי

משתיות שלהם וכתב ב'פני משה' להשגיח על הדבר שלא ינהגו קלות ראש.... והמקור לדבריו מהירושלמי שבשביל הברכה הוצרך

(אליעזר) עשרה זקנים להשגיח שלא ינהגו קלות ראש (עיין בבית שמואל, אבן העזר, סי' ס"ב סק"א)

בראשית חיי שרה כה: וַתֹּאמֶר אֶל-הָעֶבֶד מִי-הָאִישׁ הַלֵּוֹה הַהוּא בְּשָׂרָה לְקַרְאֲתָנִי וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד הוּא אֲדֹנָי

וַתִּקַּח הַצִּיִּפָּה וַתִּתְּכֶס:

וישא של הקרא בית ישראל בראשית חיי שרה שנת התשי"א ד"ה ויצא יצחק לשוח כו' ... וַתִּקַּח הַצִּיִּפָּה וַתִּתְּכֶס הגיד כ"ק אדו"ל

כעין דאיתא (כדוגמת הגמרא האומרת) כסי ראשך כו' אימתא דשמיא (כסה ראשך להראות יראת שמים) ... עפ"י הגמרא שבת דכלדאי אמרי

(החווים בכוכבים אמרו לאשה אחת) ברוך גבני (בנך (בעל תכונת) גב) אמרה ליה אימיה כסי ראשך כו' ובעי רחמי (אמרה לו אמו כסה ראשך

לאות יראת שמיים ובקש רחמים שלא תגנוב)

כיון שרביקה בת בתואל ואחות לבן, יצחק אבינו יצא להתפלל עליה, הכניס בה יראת שמים, על-כן וַתִּקַּח הַצִּיִּפָּה וַתִּתְּכֶס ומה' אשה

משכלת וראשית חכמה יראת ה' ... ואולי (בכסוי הראש לאות יראת שמיים ובקשת רחמים) ע"י התפללות שלהם נמתק כח היצה"ר כוחו של

עשו לא להזיק כל-כך לבני ישראל, כעין שראה דנפקי בן דלא מעלי והתפלל על זה, (וזה שנאמר לאברהם אבינו) ויצא אותו החוצה

צא מאיצטגנינותך כנרמז שם בסוף שבת אצל אע"ה עיין שם, ותפלתו פעל בזה, למתק הדינים, מי האיש הזה (ולא ככתוב מִי-הָאִישׁ

הַלֵּוֹה והבן) (הוציא הכתוב מפשוטו המלמד על יצחק אבינו ולימד דבר אחר, כגון פירש ברכת אליהו על מאמר בית ישראל שאיש מרמז לדינים.

ואפשר שרמז לעשו בנו שהוא הפך יראת שמים של יצחק).

רש"י וַתִּתְּכֶס - לשון ותתפעל, כמו ותקבר ותשכר, טט בהקשר לרישא ע"פ בית ישראל הדוגמאות של רש"י עשויות לומר כיון שראתה

שיצא ממנה עשו רצתה למנוע זאת בבחינת להעדיף להשכר ולהקבר טרם יבוא לה ולעם ישראל צער עשו.

וַתֹּאמֶר אֶל-הָעֶבֶד - מונח רביע

מִי-הָאִישׁ הַלֵּוֹה - מהפך פשטא **הַלֵּוֹה בְּשָׂרָה לְקַרְאֲתָנִי** - מהפך פשטא זקא-קטן, פעמיים מהפך פשטא בין שני קיסרים, תבנית מאד

נדירה, כעין היקש או דבר החוזר וקורה

מִי-הָאִישׁ הַלֵּוֹה - מִי-הָאִישׁ גי' ש"ו, **הַלֵּוֹה** = ה' ה' ל"ז, ש"ו ועוד ה' ועוד ה' = עש"ו ל"ז (לזות שפתיים - ויבז את-הבכרה)

וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד - מרכא טפחא **הוּא אֲדֹנָי** - מונח אתנח

וַתִּקַּח הַצִּיִּפָּה - מרכא טפחא, יתור לרבות על צעיף אחד רבוי יראת שמים וממנו רבוי פרנסה כנדרש מהנותרין **צִיִּפָּה** - ע'מך

'ש"ראל צ'ריכים פרנסה, וַתִּתְּכֶס המלה מלמדת על צניעות כאות ליראת שמיים, טעם סלוק במלת וַתִּתְּכֶס - סלוק, הגבלה, שבזכות כסוי

הראש לאות יראת שמיים יוגבל הנזק העלול לצאת מעשו, עד להמתקת הדין לגמרי.

בראשית חיי שרה כה: וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת-רַבְּקָה וַתְּהִי-לָו לְאִשָּׁה וַיִּנָּחֶם וַיִּנְחָם יִצְחָק אַחֲרָי אִמּוֹ: פ

וַיִּקַּח אֶת-רַבְּקָה וַתְּהִי-לָו לְאִשָּׁה - דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים מצטרפים רצף באור הנר, רצף בברכה בעיסה, רצף בענן

השכינה הקשור על האהל היינו טהרת המשפחה, כפי' **רש"י הָאִשָּׁה לְאִשָּׁה** שכל זמן ששרה קיימת היה נר דלוק מערב שבת לערב

שבת, וברכה מצויה בעיסה וענן קשור על האהל, ומשמתה פסקו, וכשבאת רבקה חזרו.

בראשית חיי שרה כה: וַיִּסַּף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וַשְׁמָה קַטּוּרָה:

וַיִּסַּף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה – דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים המצטרפים לענין אחד כאן כהסקה מפ' רמב"ן שאברהם אבינו

לקח אשה בכתובה (שהיא מרבנן) ובקידושין מדאורייתא.

רמב"ן ... ורבנו שלמה כתב נשים - בכתובה, פילגשים - שלא בכתובה, כדאמרין בנשים ופילגשים דרודי בסנהדרין (כא,א). ואין הדבר כן, כי לא

תקרא 'פילגש', אלא כשהיא בלא קדושין, כי הכתובה מדברי סופרים, והגרסא בסנהדרין: פילגש - בלא כתובה וקדושין. ...

מתוך פ' רמב"ן והגרסא בסנהדרין: פילגש - בלא כתובה וקדושין יש ללמוד שאשה בכתובה וקידושין

וַשְׁמָה – מרכא, רבוי המרמז על שנאים מעשיה כקטרת שהיו בה י"א סמנים **קַטּוּרָה** – סלוק, מרמז להגבלה **שקשרה פתחה**, כפי' **רש"י**

(א) **קַטּוּרָה** - זו הגר (ראה ב"ר סא,ה), ונקראת **קַטּוּרָה** - על שם שנאים מעשיה כקטרת, ו**שקשרה פתחה**, שלא נזדווג לה אדם מיום

שפרשה מאברהם (ראה ב"ר סא,ה).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
תפצית השערות: אהנה, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבו; מהפך פשטא – מוציא פשטא = מאריך, רבו; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שני משמעות, רבו ממש; מרכא טפא – תור
לרבות, סכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרש; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב
אחד נדרש; פסק – סודר שנתלק, השלים והחלק נדרשים; זקא טנל – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-טנ – 2: זקא-גזול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישי:
(קפא – סדר קריאת; אלא = נרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה – תלשא – דרוש בפסוק ולפני
שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.5.2 בראשית חיי שרה כג,א:

(שם הספר באוצר החכמה) **מהר"ד** (מחבר רבי) יששכר דב רוקח מבעלו זצוק"ל זי"ע). המלקט והמסדר ישראל קלפהולץ.

בראשית חיי שרה כד,י: וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גַמְלִים מִמְגַלְי אֲדֹנָיו וַיִּלְךָ וְכָל-טוֹב אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל-אַרְם נְתִיבִים אֶל-עִיר נְחֹר:

יש לדרקדק, למה כתיב ב' פעמים וילך. ועוד, למה כתיב מקודם רק וילך, ואחר כך כתיב ויקם וילך. ועוד קשה, דמקודם היה צריך לכתוב ויקח כל טוב אדוניו בידו ואח"כ ויקח עשרה גמלים, כי הלקיחה של "כל טוב" היתה לפני לקיחת הגמלים. ויש לומר, דכתיב (להלן פסוק מ"ב) **וְאָבָא הַיּוֹם אֶל-הָעֵינָן**, ופירש"י ז"ל: היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ. והקשה האוהב ישראל בליקוטים, מנין לו לרש"י שקפצה לו הארץ, שמא יצא אליעזר לדרכו זה כמה ימים, ובא היום אל העין. ומתוך דאיתא בספרי קבלה שהשם של קפיצת הארץ היא אהו"ה^(ק) (בר'וישלת לג,ט) כתיב **וַיִּשָׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֶשָׂו לְדַרְכּוֹ שְׁעֵירָה**: מדרש שכל "טוב" נרמז בכתיבת ההוא שהם אותיות של השם של קפיצת הדרך

והוא יוצא מר"ת של הפסוק **(בר' א,א) אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ**: . והר"ת של **(בר' ח"ש כד,מב) וְאָבָא הַיּוֹם אֶל-הָעֵינָן** (טט – ו-ה-א-ה) הם גם כן הר"ת של השם הנ"ל. וזהו מה שפ"י רש"י ז"ל: מכאן שקפצה לו הארץ, היינו מהר"ת של הפסוק נשמע שקפצה לו הארץ. עכ"ל הק"י. (טט – של האוהב ישראל)

ובפסוק ז' מקשה רש"י ז"ל: [ז] ה'ו' אֵלֵהֶי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לְקַחְנִי מִבֵּית אָבִי, ולא אמר "ואלקי הארץ", ולמעלה (פסוק ג') אמר: **וְאֶשְׁבִּיעֶנּוּ בְּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ**. ולפיד"ק (טט – דברי קדשו) מתורץ הקושיא, דבגלל שרצה אברהם בתחלת השליחות לכוין את השם אהו"ה, אמר: **אֵלֵהֶי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ**, שהוא ר"ת של השם הזה. ^(ק) (ובד"ק יומתק הזה"ק (זוהר - מדרש הנעלם כד' א (בראשית) פרשת חיי שרה דף קכו עמוד ב אמר ר' יצחק אֵלֵהֶי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ, הואיל ואמר **בְּה'** שהוא הכל למה נאמר **אֵלֵהֶי הַשָּׁמַיִם** אמר רב יהודה: שהוא אדון על הכל בבת אחת, וברגע אחד הוא מניע לכל (טט – וכלם כאין נגדו, ר' יצחק אומר על שתיים אותיות משמו להורות שהוא הכל ואין אחר בלתי:) ע"כ. והיינו שע"י קפיצת הדרך, הרמזו בר"ת, של תיבות אלו, הוא מניע את הכל ברגע אחד ממקום למקום.)

והנה השם הנ"ל מרומז בפסוק ראשון שבתורה, בתיבות **(בר' א,א) אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ**. והאור-החיים הק' מפרש: "את" לרבות, שתיכף בתחילת הבריאה נבראו כל תולדות השמים והארץ וכל הנמצא בעולם. ע"כ. והוא דכתיב **(בר' א,א) וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת-כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה וְהֵנָּה טוֹב מְאֹד**, קאי על הבריאה הנרמזת בפסוק הראשון, היינו שגם השם של קפיצת הדרך, הנרמז בר"ת **(בר' א,א) אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ** (טט – א-ה-ו-ה), הוא גם טוב מאד.

ועתה מתישבים כל הדייקים. דבתחילה מספרת התורה בדרך כלל: **(בר' ח"ש כד,י) וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גַמְלִים מִמְגַלְי אֲדֹנָיו וַיִּלְךָ** טט – שיש כאן כלל מרומז בטעמים קדמא ואזלא של **עֲשָׂרָה גַמְלִים** בתפקיד כלל ואח"כ מפרט הכתוב את כל פרטי ההליכה, ואמר **(בר' ח"ש כד,י) וְכָל-טוֹב אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ**, היינו מה שמרומז בתיבות **(בר' א,א) טוֹב מְאֹד**, הוא השם של קפיצת הארץ, גם זאת לקח בידו. ולכך כתיב **(בר' ח"ש כד,י) וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל-אַרְם נְתִיבִים**, שתיכף שקם היה כבר בארם נהרים.^(כ) ויש לומר, שהשם אהו"ה הוא גימטריא "טוב", וזהו **(בר' ח"ש כד,י) וְכָל-טוֹב אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ** השם הזה שמספרו "טוב" (טט – ועמו מתרחשים כל הענינים המופלאים בפרשה זאת)

בהמשך להערה א) באותו עמוד נאמר ובפרקי דרבי אליעזר פ' ט"ז (איתא: **(בר' ח"ש כד,מא) וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת-רַבְּקָה וַיֵּלֶךְ**, ובשביל שלא יתיחד העבד עם רבקה בלילה, נקפצה הארץ לפניו, ובשלוש שעות בא לחברון. ע"כ. ונרמז דבר זה בפסוק: **(בר' ח"ש כד,מא) וַתִּרְכַּבְנָהּ עַל-הַגַּמְלִים וַתֵּלַכְנָה אַחֲרַי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת-רַבְּקָה וַיֵּלֶךְ**: ר"ת אַחֲרַי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד השם אהו"ה.

בראשית חיי שרה כד,סא:

וַתִּקַּם רַבְּקָה וַנַּעֲרָתֶיהָ וַתִּרְכַּבְנָה עַל-הַגַּמְלִים וַתֵּלַכְנָה אַחֲרַי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת-רַבְּקָה וַיֵּלֶךְ

טט – בפסוק זה מופיע שם זה שלוש פעמים בצירופי סדר שונים **הַגַּמְלִים וַתֵּלַכְנָה אַחֲרַי הָאִישׁ** (ה-ו-ה-א), **אַחֲרַי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד הָעֶבֶד** (א-ה-ו-ה), **הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֵת** (ו-ו-ה-א), רבוי השילובים בשם זה מרמזים על היווצרות ההעלם כך שלבריאה יש הרגשה של עצמאות ועד לגלוי יצר הרע ודומה לשילוב הכפול בפסוק **(בר' ג,ג) וְכִי תֵאָוֶה הוּא לְעֵינַיִם**

וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ – רביע תביר, אפשר שהתביר מלמד להחסיר מהרביע בתפקיד ארבע שעות, ומתקבל שלוש שעות בין חברון לארם נהריים כב-פרקי דרבי אליעזר פרק ט"ז.

[יב] וַיֵּאמְרוּ שְׂכָל טוֹב (בובר) בראשית פרשת חיי שרה כד,יב

(יב) **וַיֵּאמְרוּ**. זו אחד מן שבעה דברים הנטעמין בשלשלת, וכולן לדורשה, וזה לפי שהרים קולו ואמר (לקב"ה) כיון שהתחלת גמור: ה' אֱלֹהֵי אֲדֹנָי אֲבָרְקֶם שנתייחדת עליו מכל בריותיך: **הַקְּרָה-נָא**. כלומר זמן בבקשה לפניך מה שאני מבקש, ודומה לו כי הקרה ה' אלהיך לפני (בראשית כו כ), אשר קרך בדרך (דברים כה יח), את כל אשר קרהו (אסתר ד ז), וכל דומיתן: **הַיּוֹם**. היום הזה התחלת לעשות נס שקפצה לי הדרך הַיּוֹם גמור הדבר: **נַעֲשֶׂה-תְּסַד עִם אֲדֹנָי אֲבָרְקֶם**. שאע"פ שהוא צדיק גמור צריך הוא חסד שהוא מתגלגל ואומר הוא ישלח מלאכו לפניך (בראשית כד ז), והצליח דרכך:

[יב] **וַיֵּאמְרוּ** – שלשלת פסק, **(בר' ח"ש כד,יב) וַיֵּאמְרוּ** – על בסיס ההסבר ב-**תורה שלמה (וי' צו ח,טו) [כח]** ע"פ מדרש מאור האפלה ל-**(ויקרא צו ח,כג) וַיִּשְׁחָטוּ** שרת מהתרגשות, שצריך כוונה בתפילה, כי זה היה הזווג הראשון של בן ישראל שיקבע את כל עם ישראל, רתת מפחד שמא ישנה משהו במחשבה. ושלשלת נקרא גם מרעים וזה כנאמר ב-**שכל טוב (בובר) בראשית פרשת חיי שרה כד,יב וַיֵּאמְרוּ**. זו אחד מן שבעה דברים הנטעמין בשלשלת (ואינו מפרט מהם), וכולן לדורשה, וזה לפי שהרים קולו ואמר (לקב"ה) כיון שהתחלת גמור: (מקור **תורה שלמה חיי שרה [טט]**)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
תפצית השערת: אתנה, סלוק = סוף-סוף – מגביל; מנח – רבו; מתוך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבו; דרגא – מצרף; תבר – מחלק, ממשע, לא ממש; ספקא – שנוי משמעות, רבו מתפשט; מרכא ספקא – יתור לרבות, סכל מקום; דרגא תבר ספקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר ספקא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב אחד נדרש; פסק – סדור שנחלק, השלים והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או נורע ממנו; פשטא – פשוט, 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – חוקש; השלישית: (קרא – סדר קריאת; אלא = נרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קרא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק בכינוי "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה – תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.5.3 בראשית חיי שרה כג,א:

בראשית חיי שרה כד,ג,ז,מ,מב:

[ג] וַאֲשֶׁרֶנֶּה אֵלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֵלֹהֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא-תִקַּח אִשָּׁה לִבְנֵי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ:

[ז] הֵן אֵלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לִקְחָנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאֶרֶץ מוֹלַדְתִּי

וְאֲשֶׁר דִּבְרַי לִי וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע-לִי לֵאמֹר לִנְרָעָה אֶתֶן אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת

הוּא יִשְׁלַח מִלְאָכָיו לִפְנֵיהָ וְלִקְחָתָּ אִשָּׁה לִבְנֵי מִשְׁם:

[מ] וַיֹּאמֶר אֵלַי ה' אֲשֶׁר-הִתְהַלַּכְתִּי לִפְנָיו יִשְׁלַח מִלְאָכָיו אִתָּהּ וְהִצִּילִים דְרָפָה וְלִקְחָתָּ אִשָּׁה לִבְנֵי מִמִּשְׁפַּחְתִּי וּמִבֵּית אָבִי:

[מב] וְאָבָא הַיּוֹם אֶל-הַעֲוֹן וְאָמַר ה' אֵלֹהֵי אֲדֹנָי אֲבְרָהָם אִם-יִשָּׁד-נָא מִצִּילִים דְרָפָה אֲשֶׁר אֲנִי הִלַּח עֲלֵיהֶּ:

(שם הספר באוצר החכמה) מהרי"ד (המחבר רבי יששכר דב רוקח מבעלז צוק"ל זי"ע עלה לגנוי מרומים כב מרחשון התרפ"ז).

המלקט והמסדר ר' ישראל קלפהולץ.

[ז] הֵן אֵלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וגו' הוּא יִשְׁלַח מִלְאָכָיו לִפְנֵיהָ וגו'. וכשחזר אליעזר לספר בבית רבקה, אמר: (בר' ח"ש כד,ג) יִשְׁלַח מִלְאָכָיו אִתָּהּ

וגו'. ויש להסביר השינוי, שאע"פ אמר לאליעזר הוּא יִשְׁלַח מִלְאָכָיו לִפְנֵיהָ, ואליעזר סיפר שא"א אמר: יִשְׁלַח מִלְאָכָיו אִתָּהּ, דהנה

המלאך הוא רוחני, וכשהוא צריך לירד לעוה"ז הגשמי, מטהר הצדיק את האויר ומזככו. ויש צדיקים שקדושתם גדולה ומשפיעים

קדושה וטהרה למרחוק, ואצלם יכול המלאך לילך אפילו לפניו, אבל צדיק שאינו במדרגה גדולה, שאינו יכול להשפיע קדושה

מסביבו, והוא קדוש רק בעצמו, אצלו צריך המלאך לילך יחד עמו. וא"א ע"ה ידע מקדושתו של אליעזר, ולכן אמר: יִשְׁלַח מִלְאָכָיו

לִפְנֵיהָ, אבל אליעזר בענותו אמר שאינו יכול לטהר האויר, לכן נאלץ המלאך לילך יחד אתו.

קיצור דברי הערה: אברהם אמר לִפְנֵיהָ היינו שמלאך ילך לפניך להוציא את רבקה, דוה עיקר הכוונה, ואליעזר אמר אִתָּהּ, וכוונתו

למלאך שהלך ללוותו, שגם זה אמר אברהם ברמז. ולהוציא את רבקה לא רצה אליעזר, כמש"כ רש"י ז"ל שם שרצה שיצחק ישא בתו,

ולכן לא הזכיר בדבריו את המלאך הזה.

(בר' ח"ש כד,ג) הוּא יִשְׁלַח מִלְאָכָיו לִפְנֵיהָ. במד"ר (פר' נט סימן יד): ר' דוסא אומר הרי זה מלאך מסוים. בשעה שאמר אברהם אבינו

הוא יִשְׁלַח מִלְאָכָיו לִפְנֵיהָ, זימן לו הקב"ה שני מלאכים, אחד להוציא את רבקה ואחד ללוות את אליעזר ע"כ. וקשה אם היה נצרך לשני

מלאכים משום דאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות למה אמר אברהם: הוּא יִשְׁלַח מִלְאָכָיו, דמשמע מלאך אחד ואיפה מרומזים

בקרא שני המלאכים ...

דאע"פ רמז השם (של מלאך שמירת הדרך) במה שאמר: הוּא יִשְׁלַח מִלְאָכָיו לִפְנֵיהָ (ראשי תיבות הוּא יִשְׁלַח ה) (ה – י) וסופי תיבות מִלְאָכָיו

לִפְנֵיהָ (ו – ו) הם ("יוה"ר), ובזה רמז המלאך השני, מלבד אותו המלאך שאמר בפירוש. וזהו שאמר המדרש: בשעה שאמר אע"פ וכו' זימן לו הקב"ה שני מלאכים, אחד להוציא את רבקה – זהו שאמר בפירוש, כי זה היה עיקר השליחות, ואחד ללוות את אליעזר ע"י

ראשי וסופי תיבות.

הוּא יִשְׁלַח מִלְאָכָיו לִפְנֵיהָ – רביע ... זקא-קטן כעין כתוב סתום שלא בא לסתום אלא לפרש. והפירוש אינו כפשט הכתוב על מלאך אחד

כי מהפך פשטא של יִשְׁלַח מִלְאָכָיו מלמד להוציא הכתוב ממשוטו, וע"י זקא-קטן של לִפְנֵיהָ בתפקיד שניים, מרומזים שני מלאכים.

המלאך שבכתוב להוציא את רבקה, והמלאך המלווה את אליעזר ברמז הטעמים וע"י ראשי תיבות הוּא יִשְׁלַח ה) (ה – י) וסופי תיבות

מִלְאָכָיו לִפְנֵיהָ (ו – ו), ובסידור אותיות אלה כסדר סופי תיבות "כי מלאכיו יצוה לך" מתקבל שם מלאך הלווי וקפיצת הדרך "יוה"ר".

הַזֹּאת הוּא צירוף אות ה"ה ממילת "הזאת" ומלת "הוא" מרמז לשם "ה-ה-ו-א-היינו אהו"ה. שם קפיצת הארץ, ושם זה משמש הן לשמים

והן לארץ. (בר' ח"ש כד,ג) אֵלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֵלֹהֵי הָאָרֶץ ע"י קפיצת הדרך, הרמז בראשי תיבות של תיבות אלו, הוא מניע הכל ברגע

אחד ממקום למקום.

הוּא – רביע, אפשר מרמז שבארבע המלים הוּא יִשְׁלַח מִלְאָכָיו לִפְנֵיהָ – מרומז שם מלאך שמירת הדרך "יוה"ר בדרך הצירוף של

המהרי"ד.

הוּא – רביע, בהערה מובא מדרש תנחומא: (בר' ויצא כח,ג) וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעָר שְׁבַע, זהו שאמר הכתוב: (תה' צא,יא) כִּי מִלְאָכָיו יִצְוֶה-לָךְ

לְשִׁמְרָה פְּסַל-דְרָפָה: (בר' ויצא כח,ג) וַיִּגְדַּף תְּרַנָּה: זו אחת מארבע קפיצות שקפצה הארץ. ... ולפי דברי קדשו (של המהרי"ד) מובן, שהר"ת

של וַיֵּצֵא יַעֲקֹב (טט – ו – י) וס"ת של וַיִּגְדַּף תְּרַנָּה (טט – ו – י) הם השם "יוה"ר, ובזה מרומז המלאך של קפיצת הדרך. פירוש המדרש

לכך כתיב (בר' ויצא כח,ג) וַיֵּצֵא יַעֲקֹב, זהו שאמר הכתוב (תה' צא,יא) כִּי מִלְאָכָיו יִצְוֶה-לָךְ (טט – ס"ת "יוה"ר) (בר' ויצא כח,ג) וַיִּגְדַּף תְּרַנָּה זו

אחת מד' קפיצות שקפצה הארץ, היינו שבתוכיבות וַיֵּצֵא יַעֲקֹב וַיִּגְדַּף תְּרַנָּה מרומז המלאך של קפיצת הדרך.

ויש לפרש גם מד"ר (לך פר' מ"ג): פסיעותיו של אברהם אבינו ר' יודן בר סימון אמר: מיל ... ר"ת (תה' צא,יא) מִלְאָכָיו יִצְוֶה-לָךְ, ...

שקפצה לו הדרך ... פירש"י ז"ל: כשרדף ארבעה מלכים נקפצה לו הארץ.

הוּא – רביע, אפשר מרמז שהקדוש ברוך הוּא מצוה לארבע קפיצות הארץ לצדיקים, לאברהם כשרדף ארבעה מלכים נקפצה לו הארץ,

לאליעזר בדרכו לקחת את רבקה, לאליעזר בדרכו חזרה עם רבקה נקפצה הארץ לפניו בשביל שלא יתיחד העבד עם רבקה, ליעקב בצאתו

לחרן ר"ת ויצא יעקב"ב ס"ת "וילך חרנה" (יוה"ר) אחת מארבע קפיצות שקפצה הארץ.

קפיצת דרך אחת לרשע, לעשו, שקפצה לו הדרך להרחיקו במהירות מיעקב. לשעיר דרשה ממתל הוּא בפסוק (בר' וישלח לג,ט) וַיִּשְׁבַּע בְּיָוֶם

הוּא עֲשׂו לְרַפְּרָה שְׁעִירָה: ולא מר"ת ו'או ס"ת.

[ו] וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גַמְלִים מִגְּמַלֵּי אֲדֹנָיו וַיִּלְךָ וְכָל-טוֹב אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ וַיִּקֶּם וַיִּלְךָ אֶל-אֲרָם נְהָרִים אֶל-עֵיר נְחֹר:

יש לדקדק, למה כתיב ב' פעמים וילך. ועוד, למה כתיב מקודם רק וַיִּלְךָ, ואחר כך כתיב וַיִּקֶּם וַיִּלְךָ. ועוד קשה, דמקודם היה צריך

לכתוב ויקח כל טוב אדוניו בידו ואח"כ ויקח עשרה גמלים, כי הלקיחה של כָּל-טוֹב היתה לפני לקיחת הגמלים.

ויש לומר, דכתיב (להלן פסוק מ"ב): וְאָבָא הַיּוֹם אֶל-הַעֲוֹן, ופירש"י ז"ל: היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ.

והקשה האוהב ישראל בליקוטים, מנין לו לרש"י שקפצה לו הארץ, שמא יצא אליעזר לדרכו זה כמה ימים, ובא היום אל העין. ומתוך

דאיתא בספרי קבלה שהשם של קפיצת הארץ היא אהו"ה"ה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
תפצית השפעות, אתנה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבי; מהפך-פשוט – מוציא ממש; מרכא – מריד; רבי; דרג – מצרף; תביר – מחלק; ממש; לא ממש; ספא – שני משמעות, רבו ממש; מרכא – מרכא – תור
לרבות, סלוק – סוף-פסוק – קבוצה עם הלכה שיה לפרשה; מרכא תביר – מרכא – קבוצה שהלכה חלה רק על חלק מפרשה; מקף – רב-מצב של המושג, כ"כ מצב
אחד נדרש; פסוק 1 – סדר שנתק, השלם והחלק נדרשים; זקא – סוף – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוט, 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי:
(קדא – סדר קיימות; אלא = ניש = גרש"ט – יוצא מתענין; קדא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק בכנין י"ג מילות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפני
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

^(א) (כתיב) **וַיִּשְׁבְּ בַיּוֹם הַהוּא עֲשׂוֹ לְדַרְכּוֹ שְׁעִירָהּ**. ובת"ר: ואתעביד ניסא ליעקב ותב (עשו) ביומא הוא לארחיה (לשעיר ביום אחד)... ובמדרש שכל טוב נרמז בתיבת ההוא שהם אותיות של השם של קפיצת הדרך)

והוא יוצא מר"ת של הפסוק **(בר א,א) אַתְּ הַשָּׁמַיִם וְאַתְּ הָאָרֶץ**. והר"ת של **(בר ח"ש כד,מב) וְאַכֵּא הַיּוֹם אֶל-הָעֵצִין** (טט – ו-ה-א-ה) הם גם כן הר"ת של השם הנ"ל. וזהו מה שפי' רש"י ז"ל: מכאן שקפצה לו הארץ, היינו מהר"ת של הפסוק נשמע שקפצה לו הארץ. עכ"ל הק'.

(טט – של האוהב ישראל) ובפסוק ז' מקשה רש"י ז"ל: **[ז] הִיוּ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לְקַחְנִי מִבְּתוֹךְ אֲבִי**, ולא אמר "ואלקי הארץ", ולמעלה (פסוק ג') אמר: **וְאֲשִׁבְעֶיךָ בְּהַ' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ**. ולפיד"ק (טט – דברי קדשו של האוהב ישראל?) מתורצת הקושיא, דבגלל שרצה אברהם בתחלת השליחות לכונן את השם אהו"ה, אמר: **אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ**, שהוא ר"ת של השם הזה. ^(א) (ובד"ק יומתק הזה"ק **זוהר - מדרש הנעלם כרך א (בראשית) פרשת חיי שרה דף קכו עמוד ב** אמר ר' יצחק **(בר ח"ש כד,ג) אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ**, הואיל ואמר **בְּהַ'** שהוא **הַכֵּל** למה נאמר **אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם** אמר רב יהודה: שהוא אדון על הכל בכת אחת, וברגע אחד הוא מניע לכל וכלם כאין נגדו, ר' יצחק אומר על שתי אותיות משמו להורות שהוא הכל ואין אחר בלתו: ע"כ. והיינו שע"י קפיצת הדרך, הרמזו ב"ת, של תיבות אלו, הוא מניע את הכל ברגע אחד ממקום למקום.

הסבר דמשק אליעזר (באותיות כאלה לד"ה) אמר רב יהודה: שהוא אדון על הכל הוי"ה שהוא שם שמים (טט – מידת) תפארת, הוא אדון על הכל, אותיות (הכל עולה) כלה שהוא מלכות הנקראת אלקי הארץ, בכת אחת, וברגע אחד הוא מניע לכל, (דף קכו ע"א) וכלם כאין נגדו, ר' יצחק אומר על שתי אותיות משמו להורות שהוא הכל ואין אחר בלתו הקב"ה היה צומח שתי אותיות וה' משמ, שאות ו' הוא אלקי שמים, ו-ה' הוא אלקי הארץ:

והנה השם הנ"ל מרומז בפסוק ראשון שבתורה, בתיבות **(בר א,א) אַתְּ הַשָּׁמַיִם וְאַתְּ הָאָרֶץ**. והאור-החיים הק' מפרש: "את" לרבות, שתיכף בתחילת הבריאה נבראו כל תולדות השמים והארץ וכל הנמצא בעולם. ע"כ. והא דכתיב **(בר א,א) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה וְהָנֵה-טוֹב מְאֹד**, קאי על הבריאה הנרמזת בפסוק הראשון, היינו שגם השם של קפיצת הדרך, הנרמז ב"ת **(בר א,א) אַתְּ הַשָּׁמַיִם וְאַתְּ הָאָרֶץ** (טט – א-ה-ו-ה), הוא גם טוב מאד.

ועתה מתישבים כל הדיוקים. דבתחילה מספרת התורה בדרך כלל: **(בר ח"ש כד,ג) וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה נְמָלִים מִנְמָלֵי אֲדֹנָיו וַיִּלְחָד** טט – כלל המרומז בטעמים קדא ואזלא של **עֲשָׂרָה נְמָלִים** בתפקיד כלל

ואח"כ מפרט וכתוב את כל פרטי ההליכה, ואמר **(בר ח"ש כד,ג) וְכָל-טוֹב אֲדֹנָיו בִּידּוֹ**, היינו מה שמרומז בתיבות **(בר א,א) טוֹב מְאֹד**, הוא השם של קפיצת הארץ, גם זאת לקח בידו. ולכך כתיב **(בר ח"ש כד,ג) וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת-אֶרְסוֹ נְהָרִים**, שתיכף כשקם היה כבר בארם נהרים. ^(א) ויש לומר, שהשם אהו"ה הוא גימטריא "טוב", וזהו **(בר ח"ש כד,ג) וְכָל-טוֹב אֲדֹנָיו בִּידּוֹ** השם הזה שמספרו "טוב".

(טט – ועם שם אהו"ה מתרחשים כל הענינים המופלאים בפרשה זאת) **אגרא דכלה חיי שרה** ... אך הוא כמו שאמרו חז"ל [ב"ר פנ"ט ט"א] **(בר ח"ש כד,ג) וְכָל-טוֹב אֲדֹנָיו** (סתם מפני), שנתן לו שטר מתנה באם יוגמר החיתון יהיו כל נכסיו (של אברהם) ליצחק, ואם כן כשנגמר החיתון היה למפרע הכל ליצחק. **וְכָל-טוֹב** – משמע המלים (א) השם אהו"ה (ב) נכסים. טעם מקף כרב-מצב מלמד על הקניית נכסים בלשון על מנת (א) אם לא יגמר החיתון הנכסים נשארים של אברהם (ב) אם יגמר החיתון הנכסים למפרע של יצחק, **וְכָל-טוֹב אֲדֹנָיו** – מרכא טפחא, תור לרבות על מתנות החתן לכלה שהביא עבד אברהם את כל נכסיו של אברהם שיעברו למפרע ליצחק משעה שנגמר החיתון. בהמשך להערה (א) באותו עמוד נאמר: ובפרקי דרבי אליעזר (פ' ט"ז) איתא: **(בר ח"ש כד,סא) וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת-רַבְּקָה וַיִּלְחָד**, ובשביל שלא יתיחד העבד עם רבקה בליה, נקפצה הארץ לפניו, ובשלוש שעות בא לחברון. ע"כ. ונרמז דבר זה בפסוק: **(בר ח"ש כד,סא) וַתִּרְפַּכְּנָהּ עַל-הַנְּמָלִים וַתִּלְכְּנָה אַחֲרַי וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת-רַבְּקָה וַיִּלְחָד**: ר"ת **אֲחֵרַי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד** השם אהו"ה. **בראשית חיי שרה כד,סא**:

וַתִּקַּח רַבְּקָה וַתִּעַרְתֶּיהָ וַתִּרְפַּכְּנָהּ עַל-הַנְּמָלִים וַתִּלְכְּנָה אַחֲרַי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת-רַבְּקָה וַיִּלְחָד
טט – בפסוק זה מופיע שם זה שלוש פעמים בצירופי סדר שונים **הַנְּמָלִים וַתִּלְכְּנָה אַחֲרַי הָאִישׁ** (ה-ו-א-ה), **אַחֲרַי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד** (א-ו-ה-ה), **הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת** (ה-ו-ה-א).

שלושה שילובי שם זה דומים לשני שילובים בפסוק **(בר ג,ג) וַיְכִי תֹאנֶה-הוּא לְעֵינָיִם** (א-ו-ה-ה-ה-ו-א) שתבנית הטעמים שלו דרגא מונח רביע מרמז לתיקון לגלוי יצר הרע בחטא אדם הראשון. אפשר כי כאן מרמז השילוב למניעת יצר רע מהעבד, בשעה שעם ישראל עומד לצאת לדרך שנעצרה בחטא אדה"ר.

כתב המהרי"ד **(בר ח"ש כד,ג) וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת-אֶרְסוֹ נְהָרִים**, שתיכף כשקם היה כבר בארם נהרים ובפד"א (פ' ט"ז) כתב שבחזור בשלוש שעות בא לחברון. אפשר שזה מרומז בטעמי **וַיִּקַּח הָעֶבֶד** – רביע תביר, אפשר שהתביר מלמד להחסיר מהרביע בתפקיד ארבע שעות, ומתקבל שלוש שעות בדרך חזור מארם נהרים לחברון.

בהמשך להערה (ב) יש דיון בשם קפיצת הדרך בפסוק **[ג] וְאֲשִׁבְעֶיךָ בְּהַ' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא-תִקַּח אִשָּׁה לְבְנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ**: ונאמר בהערה: ולפי דברי קדשו נוכל לפרש, בדרך אפשר, גמרא פליאה **(חגיגה יב,א) ... שאל רבי ישמעאל את רבי עקיבא כשהיו מהלכין בדרך, אמר ליה: אתה ששימשת את נחום איש גם זו עשרים ושנים שנה שהיה דורש כל אתין שבתורה, (בר א,א) אַתְּ הַשָּׁמַיִם וְאַתְּ הָאָרֶץ**: מה היה דורש בהן? – אמר ליה: אילו נאמר שמים וארץ הייתי אומר: שמים – שמו של הקדוש ברוך הוא, עכשיו שנאמר **(בר א,א) אַתְּ הַשָּׁמַיִם וְאַתְּ הָאָרֶץ**. שמים – שמים ממש, ארץ – ארץ ממש.

דקשה למה מציינת הגמרא שכשהיו מהלכין בדרך שאלו שאלה זו, דמשמע שיש לה שייכות לזה שהיו מהלכין. ועוד צריך להבין למה כשכתוב "את" שוב לא נטעה לפרש שהם שמותיו של ה'. ולפי דברי קדשו ניחא, כי ידוע שר' ישמעאל ור' עקיבא היו מעשרה הרוגי מלכות ואיתא בפייט "אלה אזכרה": על ר' ישמעאל כהן גדול "נתנו עינינו, להזכיר את השם לעלות לאדונינו, לדעת אם יצאה הגזרה מעת אלקימו." אם כן היה צריך לדעת השם של קפיצת הדרך לשמים כדמצינו במדרש אבכיר, והובא בילקוט בראשית רמז מ"ד, שתלמדני שם המפורש שאתה עולה בו לרקיע. ולכך כשהיה מהלכין בדרך לעלות השמימה, שאל את ר' עקיבא שהיה גם כן מעשרה הרוגי מלכות אתה ששימשת את נחום איש גם זו שהיה מלומד בנסים ובקי בשמות **(בר א,א) אַתְּ הַשָּׁמַיִם וְאַתְּ הָאָרֶץ** מאי דריש בהו. פירוש: השם של קפיצת הדרך, המרומז בפסוק הזה, האם הוא משמש גם לעלות לשמים. א"ל: אילו נאמר שמים וארץ הייתי אומר שמים וארץ הם שמותיו של הקב"ה, שמים – השם לשמים, וארץ – לקפיצת הארץ, דאם לא כתיב "את" אין מרומז בהראשי תיבות השם אהו"ה, אבל עכשו שנאמר "את", והרמז של השם הנ"ל הוא ב"ת, אני אומר כי שמים – שמים ממש, וארץ – ארץ ממש. ומרמז לנו כי השם משמש הן (לקפיצת הדרך לעלות) להשמים (כעין מעבר מחמר לרוח) והן (לקפיצת ה) ארץ.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטול"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
תפנית השורות: אחנה, סלוק – סוף-ספוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך-פשוט – מוציא מפשוט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממשע, לא ממש; ספחא – שני משמעות, רבוי משמעות; מרכא ספחא – יתור
לרבות, סלוק מקום; דרגא תביר ספחא – קבוצה עם הלכה שנה לפרטיה; מרכא תביר ספחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב
אחד נדרש; פסק 1 – סדור שחלק, חשיב והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוט, 1: זקא-קטן; 2: זקא-גדול; 3: רביעי – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקוש; השלישית:
(קדמא – סדר קיימות; אולא = ניש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בחלוקה;

1.6 בראשית חיי שרה כג"א: (התשע"ו, נערך עם "נחלת יעקב")
בראשית חיי שרה כג"א, ג, ד, יט, כ: [ב] ותמת שרה בקרנת ארבע היא חברון בארץ כנען ונבא אברהם לספד לשרה ולבכתה:
[ג] ויקם אברהם מעל פני מתו ויבדר אל בני-חת לאמר:
[ד] וירוחשבו אבני עפקם תנו לי אהזתקבר עמכם ואקברה מתי מלפני: [ו] ואחר-כך קבר אברהם את-שרה אשתו אל-מערת שרה המכפלה
על-פני ממרא הוא חברון בארץ כנען: [כ] ויקם השרה והמעה אשר-בו לאברהם לאהזתקבר מאת בני-חת: ס
נסה ללמוד מקצת הלכות אבלות מפסוקי הפרשה. **משנה קידושין פ"ד, מ"ד** ... מצינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד
שלא נתנה (מצוות עשה (מהרש"א חידושי אגדות יומא כח, ב)) ... **בבלי יומא כח, ב**: אמר רב: קיים אברהם אבינו כל התורה כולה (מצוות לא
תעשה (מהרש"א, שם)) ... **שנאמר (בר' תול' כו, ה) ותורתי** – אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה. וכתב ה-**רמב"ם הל' אבל הקדמה**
(א) (מצווה) להתאבל על הקרובים ... (ומצווה) **קבורה ביום מיתה** שהיא מצות עשה.
פי' **חזקוני (ג, ג)** ויקם השרה לשון קיום כמו יקום עליה הקים אותם **ביום שמעו**. היינו בין לאומר שא"א היה בחברון ובין לאומר שא"א
בא מחוץ לחברון קבר את שרה ביום שמעו על מותה. סמך ל-**[ב] ותמת** ... **נבא** תיכף לשמעו בלי להתעכב.
(ג, ג) ונבא אברהם – פשוט זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד שני למודים, פשוט – כאן מדובר בשתי חובות הבעל לאשתו
שמתה (א) קבורה (ב) הספד, בין אם הכניסה בין או לא הכניסה לו נכסים. וכתב ה-**ירושלמי (וילנא) כתובות פ"ד, ה"ו מתני'** האב זכאי בביתו
בקידושה בכסף ובשטר ובביאה זכאי במציאתה ובמעשה ידה ובהפרי נדרה ומקבל גיטה ואינו אוכל פירות בחייה ניסית יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה וחיוב
במזונותיה ובפרקונה ובקבורתה רבי יהודה אומר אפילו עני שבישראל לא יפחות לה משני חלילים ומקוננת:
פסק ה-**רמב"ם אישות פ"ד, הכ"ג** מתה אשתו חייב (ט – א) בקבורתה (ט – ב) ולעשות לה **הספד** וקנינים כדרך כל המדינה, ואפילו
עני שבישראל לא יפחות לו משני חלילין ומקוננת, ואם היה עשיר הכל לפי כבודו, ואם היה כבודו יתר מכבודו קוברין אותה לפי
כבודה שהאשה עולה עם בעלה ואינה יורדת אפילו לאחר מותה.
קריית מלך הלכות אישות פ"ד, הכ"ג ולעשות לה מספד כו', ירו' כתובות פ"ד ה"ו כל מקום שנהגו להספיד מספידין.
וכך פסק **שר"ע אה"ע הלכות כתובות סי' פט, ס"א** מתה האשה בחיי הבעל, (ט – א) א [א] חייב לקבורה וליטפל בכל צרכי קבורתה,
א [ב] ובכלל זה האבן שנותנים על הקבר. (ט – ב) [ב] וכן חייב לעשות לה מספד וקנינים, (א) כדרך כל המדינה. ג] ואם דרכם להספיד
בחלילין, (ב) לא יפחות משני חלילין ומקוננת, אפילו עני שבישראל; ד] ואם היה עשיר, הכל לפי כבודו. ואם היה כבודו יתר
מכבודו, קוברים אותה לפי כבודה, שעולה עמו ואינה יורדת.
נענין ונפתח את הנאמר ב-**רמב"ם אישות פ"ד, הכ"ג** ... ואם היה כבודו יתר מכבודו קוברין אותה לפי כבודה, נאמר ב-**מדרש אגדה**
(בובר) (בר' וירא כא, ג) כל אשר תאמר אליך שרה טפל לשרה בנביאות: **בראשית רבה (וילנא) פרשת לך לך פרשה**
מז, א (בר' לך יז, טו) ויאמר אליהם אל-אברהם שרי אשתך לא-תקרא את-שמה שרי כי שרה שמה: כתיב **(משלי יב, ד)** אשת-חיל עצרת בעלה,
אמר רבי אחא בעלה נתעטר בה והיא לא נתעטרה בבעלה, רבנן אמרי **מתא לבעלה**, בכל מקום האיש גוזר ברם הכא **(בר' וירא כא, ג)**
כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה,
ב-**(בבלי סוטה ט, ב)** (דף יומי של היום, כב מ"ח התשע"ו) נאמר ... יוסף זכה לקבור את אביו ואין באחיו גדול ממנו, ... מי לנו גדול מיוסף
שלא נתעסק בו אלא משה ... ואין בישראל גדול ממנו, ... מי גדול ממשה שלא נתעסק בו אלא המקום, שנאמר: ויקבור אותו בגיא.
לא על משה בלבד אמרו, אלא על כל הצדיקים, שנאמר: (ישעיהו נח, ח) **והגד לפניה צדקה כבוד ה' יאספה**:
נקיש מהנאמר בסוטה אל הנאמר במדרש רבה ונאמר "מי לנו גדולה משרה שלא נתעסק בה אלא אברהם".
(בר' ח"ש ג, ג) לספד לשרה – מרכא ספחא, יתור לרבות בפעולות הספד כדרך כל המדינה ופעם נהגו בלפחות שני חלילין, מקוננת, מספד
ואפילו עני שבישראל. אברהם ריבה בכבוד הספדה וקבורתה ושילם כל כסף שהושג עליו לקנות לה מקום קבורה מיוחד במינו. **רש"י (ג, ג)**
לכל באי שער-עירו - שכולן בטלו ממלאכתן ובאו לגמול חסד לשרה: נאמר ב-**בבלי מועד קטן כז, ב** כי באבלות הסדר הוא שלשה ימים
- לבכי, ושבעה - להספד, וכאן הסדר **לספד** ... **ולבכתה** להדגיש את גודל ההספד.
נענין בפטור האונן מכל המצוות שבתורה.
משנה ברכות ג"ג, מ"א [*] מי שמתו מוטל לפניו (טט: אונן) פטור מקריאת שמע מן התפלה ומן התפילין נושאי המטה וחלופיהן
וחלופי חלופיהן את שלפני המטה ואת שלאחר המטה את שלמטה צורך בהן פטורין ואת שאין למטה צורך בהן חייבין אלו ואלו
פטורים מן התפלה:
בבלי ברכות יז, ב, גמרא. מוטל לפני – אין (פטור), ושאינו מוטל לפניו - לא; ורמינהי (מקשים מברייאת): מי שמתו מוטל לפניו - אוכל
בבית אחר, ואם אין לו בית אחר - אוכל בבית חבירו, ואם אין לו בית חבירו - עושה מחיצה ואוכל, ואם אין לו דבר לעשות מחיצה, -
מחזיר פניו ואוכל, ואינו מיסב ואוכל, ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין, ואינו מברך ואינו מזמן,
בבלי ברכות יח, א ואין מברכין עליו ואין מזמנין עליו, ופטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה
(בין בביתו בין בבית אחר); ובשבת - מיסב ואוכל בשר ושותה יין, ומברך ומזמן, ומברכין עליו ומזמנין עליו, וחייב בכל המצות האמורות בתורה; רבן שמעון בן
גמליאל אומר: מתוך שנתייבב באלו נתייבב בכולן. ואמר רבי יוחנן: מאי בנייהו - תשמיש המטה איכא בנייהו, קתני מיתה (מהברייתא משמע שהאונן)
פטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה (גם כאשר נמצא בבית אחר ואין מתו מוטל לפניו)! אמר רב
פפא: תרגמא (הסביר וצמצם שהאונן רק במצב של) אמחזיר פניו ואוכל (שזה הבית שהמת מוטל בו פטור מכל המצוות שבתורה). רב אשי אמר:
כיון שמוטל עליו לקבורו - כמוטל לפניו דמי (שזה בכל מקום שימצא האונן), שנאמר: **(בר' ח"ש ג, ג) ויקם אברהם מעל פני מתו**,
ונאמר: **(בר' ח"ש ג, ג) ואקברה מתי מלפני** - כל זמן שמוטל עליו לקבורו כמוטל לפניו דמי (לפי רב אשי הברייתא מדברת באופן שמוטל
על האונן לקבור מתו ולא תלוי במקום הימצאו ולכן פטור מכל המצוות. לפי זה או שהמטנה מדברת שלא מוטל על האונן לקבור את מתו כי יש אחרים
שמטפלים בכך, או שמדברת שעליו לקבורו ולכן נקרא מוטל לפניו, ובמצב זה זה כמו הברייתא).
ועיין רש"י שפירש כהסבר השני שכאשר מוטל עליו לקבורו כמוטל לפניו דמי.
רש"י רב אשי אמר - לעולם אכולא, ומתניתין נמי אפילו בבית אחר נמי פטר ליה, דכל שמוטל עליו לקבורו קרי מוטל לפניו.
(בר' ח"ש ג, ג) ויקם אברהם וגו' וכתבי **(בר' ח"ש ג, ג) ואקברה מתי מלפני** - וההיא שעתא לאו לפניו הוה.
ממלת **מלפני** היינו מבינים שזה רק כאשר האונן נמצא ליד המת.
(בר' ח"ש ג, ג) ואקברה מתי – טפחא, כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **מלפני** ואז תבנית הטעמים של
(בר' ח"ש ג, ג) ואקברה מתי – מרכא ספחא, כעין יתור לרבות שהאונן חייב לעסוק במצוות קבורת המת, כאשר אין אחרים שיטפלו
בוה, בין אם המת לפניו ובין אם אינו לפניו, כאמר רב אשי כל זמן שמוטל עליו לקבורו כמוטל לפניו **(מלפני)** דמי וכפ' **רש"י** וההיא
שעתא לאו לפניו הוה.

תפצית השורות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – שני משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפחא – תור לרבות, סלוק; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדר שנתלק, השלים והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט. 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדא – סדר קריאות; אלא = ניש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרא – דרוש בפסוק שער, מחציה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחציה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

(המשך [ברכות יח,א]) מתו - אין, אבל משמרו (ואינו מתו) - לא, והתניא: המשמר את המת אף על פי שאינו מתו - פטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה. משמרו - אף על פי שאינו מתו, מתו - אף על פי שאינו משמרו.

שיטה מקובצת המשמר את המת אף על פי שאינו מתו. פירוש שאינו קרובו אלא שומרו מן העכברים פטור משום דעוסק במצוה הוא: מתו ומשמרו אין, אבל מהלך בבית הקברות - לא, והתניא: לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו וספר תורה בבורעו וקורא, ואם עושה כן עובר משום לועג לרש חרף עושהו! התם תוך ארבע [אמות] הוא דאסור, חוץ לארבע אמות חייב (טט: לא אונן, לא שומר חייב בק"ש וגו'), דאמר מר: מת תופס ארבע אמות לקריאת שמע, הכא (אבל האונן) - חוץ לארבע אמות נמי פטור.

מ'לפני - סלוק, מגביל את הפטור מכל מצות האמורות בתורה, אל האונן אף אם אינו משמר את המת. ואל המשמר אף על פי שאינו מתו כי שניהם עסוקים במצוה ולכן כל אחד מהם הוא פטור מכל המצוות האמורות בתורה.

אבל אינו פטור את ההולכים מחוץ לארבע אמות של מת, כמוסבר על (בר' ויגש מז'ט) **לְמַה נְמוֹת לְעִינֶיךָ שְׂכַל טוֹב (בּוֹבֵר) בְּרֵאשִׁית פִּרְשֵׁת וַיִּגַש - וַיְחִי מִזֵּיט לְמַה נְמוֹת לְעִינֶיךָ**. כלומר מה הנאה יש לך שאנו מתים ואתה רואה: **לְעִינֶיךָ**. נקוד ברביע ששם גבול המחזה ...

שול"ת תורה לשמה סימן שפב (טט - השאלה) אסור לאדם שיהלך אחר אשה מהו המרחק שצריך להיות ביניהם (טט - התשובה) ... הנה השיעור הוא ארבע אמות ... דכל ארבע אמות הוא חלוקה ורשות בפ"ע ... וכן הדבר מפורש יוצא מפי רבינו הגדול האר"י זצ"ל בטעמי המצוות ונתן שם טעם מספיק ע"פ הסוד בשיעור ארבע אמות דסגי אחרי אשה. והיה זה שלום ואל שדי ה' צבאות יעזור לי. כ"ד (כך דברי) הקטן יחזקאל כחלי (גי' יוסף חיים, הלוא הוא הבן איש חי) נר"ו.

טט: (בר' ויגש מז'ט) **לְמַה נְמוֹת לְעִינֶיךָ** - דרגא מונח רביע, אחד מתפקידי תבנית הטעמים הוא תיקון חטא אדה"ר שהביא מיתה לעולם. לכן באה הרחקה של ארבע אמות ממת, מקברים ועוד דברים כדי להימצא ברשות אחרת.

[*] **פירוש המשנה לרמב"ם ברכות פ"ג, מ"א** [א] אמרו מוטל לפניו, אין פירושו שיהא לפניו ממש, אלא ר"ל קודם שיקברו אף על פי שאינו עמו במקום אחד. אבל אם לא היה אותו המת קרובו שהוא חייב עליו אבילות הרי זה חייב בקרית שמע אף על פי שלא נקבר, אלא אם כן היה לפניו והוא משמרו הרי זה פטור מקרית שמע. ונושאי המטה, הם נושאי מטה המת. וחלופיהן וחלופיהן חלופיהן, הם האנשים המוכנים לנשיאת מטה המת כשיעורו נושאייה. כל אלו שמתחלפין בנשיאת מטה המת, או שצריכים לו לעזור בנשיאת המטה, בין שהיה לפני המטה או לאחריה הרי זה פטור מקרית שמע. ואם לא היה מן המזומנים להתחלף בנשיאת המטה וגם אינו עוזר בנשיאתה אלא בא ללות בלבד הרי זה חייב בקרית שמע. וכולם אינם חייבים בתפלה מפני שלבסם טרוד. קריאת שמע מדאורייתא ואפשר לאמרה גם בהליכה, תפילה מדרבנן וחייבים לעמוד.

רמב"ם הלכות אבל הקדמה הלכות אבל. יש בכללן ארבע מצות, אחת מצות עשה, ושלוש מצות לא תעשה. וזה הוא פרטן: (א) להתאבל על הקרובים ואפילו כהן מתטמא ומתאבל על הקרובים, ואין אדם מתאבל על הרוגי בית דין, ולפי זה כללית הלכות אלו בספר זה שהן מעין קבורה ביום מיתה שהיא מצות עשה.

רמב"ם אבל פ"א, ה"א מצות * עשה להתאבל על הקרובים, שנאמר (וי' שמ' י"ט) **וְאֶקְלָתִי חֲסָאֵת הַיּוֹם הַזֶּה יִצְיָב בְּעֵינֵי ה' .** ואין אבילות מן התורה אלא ביום ראשון בלבד שהוא יום המיתה ויום הקבורה, אבל שאר השבעה ימים אינו דין תורה, אף על פי שנאמר בתורה ויעש לאביו אבל שבעת ימים ניתנה תורה ונתחדשה הלכה ומשה רבינו תקן להם לישראל שבעת ימי אבלות ושבעת ימי המשתה. **הגהות מיימוניות הל' אבל פ"א, ה"א** * [לדעת הסמ"ג אינו עשה של תורה רק של דבריהם ולכן שנאו בעשין דרבנן סימן ב' (דף רמ"ו) ע"ש טור י"ד סימן שצ"ח ע"ש]:

הלכה ב מאימתי יתחייב אדם באבל משיסתם הגולל, אבל כל זמן שלא נקבר המת אינו אסור בדבר מן הדברים שהאבל אסור בהן, ומפני טעם זה רחץ דוד וסך כשמת הילד טרם שיקבר.

(בר' ח"ש כג,ג) **וַיִּקְּם אֶבְרָהָם** - פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מלמד על שתי דרשות, פשטא מלמד ששני הלימודים הם בפשט הכתוב. דרשה (א) בכעין גזרה שיה מלמד בקומך שבקריאת שמע **תו"ש [כז] (בר' ח"ש כג,ג) וַיִּקְּם אֶבְרָהָם מַעַל פְּנֵי מְתוֹ**, א"ר יוחנן מאן אנו תנינן מי שמתו מוטל לפניו פטור מקרית שמע מן הכא (בר' ח"ש כג,ג) **וַיִּקְּם ... וַיְדַבֵּר**. (ב"ר נ"ח), **תו"ש [כט] (בר' ח"ש כג,ג) וַיִּקְּם אֶבְרָהָם מַעַל פְּנֵי מְתוֹ**, מכאן למדנו שכל זמן שמתו של אדם מוטל לפניו פטור מקרית שמע נאמר כאן **וַיִּקְּם** ונאמר בקרית שמע (ד' ואת' ו,י) **וַיִּבְשְׁכַבְהָ וַיִּקְוֶמָהּ: (מדרש)** דרשה (ב) **תו"ש [ל] (בר' ח"ש כג,ג) וַיִּקְּם אֶבְרָהָם מַעַל פְּנֵי מְתוֹ** ללמד שאין נוהגים אבלות אלא משיסתם הגולל (מדרש). וכך פסק **רמב"ם אבל פ"א, ה"ב** מאימתי יתחייב אדם באבל משיסתם הגולל, אבל כל זמן שלא נקבר המת אינו אסור בדבר מן הדברים שהאבל אסור בהן,

מְתוֹ - אתנה, מגביל, **פְּנֵי** - מונח, מרבה, **פְּנֵי מְתוֹ** - מונח אתנה, מרבה הגבלות. ע"פ **אור החיים** (א) **(שבת קנב,ב)** שקודם שיתם הגולל נפש אדם רואה ויודעת כל מה שלפניה עור מכאן שמשכיבין המת על גבו **(ב"ב עד,א)**:

(ב) ע"פ **תו"ש [ל]** ללמד שאין נוהגין אבילות אלא משיסתם הגולל (מדרש); **רמב"ם אבל פ"א, ה"א הלכה ב** מאימתי יתחייב אדם באבל משיסתם הגולל,

(ג) **בעל הטורים (בר' ח"ש כג,ג) וַיִּקְּם אֶבְרָהָם מַעַל פְּנֵי מְתוֹ וַיְדַבֵּר אֶל-בְּנֵי-חֵת**. לפי שאסור לספר לפני המת **[בבלי ברכות ג,ב] תו"ש [ל]** ... ונראה דחסר בדברי הטור "אלא בצרכי המת" (טט: היינו משמע) שאסור לספר לפני המת אלא בצרכי המת.

(ד) **[בבלי ברכות יח,א]**... התם תוך ארבע [אמות] הוא דאסור, חוץ לארבע אמות חייב, דאמר מר: מת תופס ארבע אמות לקריאת שמע, ונתמך במדרש **[שכל טוב]** בהסבר הכתוב (בר' ויגש מז'ט) **לְמַה נְמוֹת לְעִינֶיךָ** - רביע ששם גבול המחזה (ענין של ארבע אמות המהוות רשות לעצמן)

מַעַל - טפחא (א) כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה היינו תכונות ההגבלה; (ב) טפחא ללא מרכא לפני בתפקיד התפשטות התכונה לכתוב לפניו, היינו מעבירה הגבלה אל **וַיִּקְּם אֶבְרָהָם**. למדנו על גזרה שווה מ-**וַיִּבְקוּמָךְ** אל "ויקם" שמדובר בקריאת שמע. ומבואר כי אברהם אבינו כאונן היה פטור מכל המצוות של התורה ובהן קריאת שמע ותפילה. ויש לעיין איך הגזרה שווה באה ללמד שאברהם אבינו היה פטור מקריאת שמע ולא מחוייב כפי הפשטות של גזרה שווה. ויש לומר כי טעם טפחא בתפקיד התפשטות התכונה הכתובה אחריה לכתוב לפניו, מעבירה את ההגבלה מ'טעם האתנה אל **וַיִּקְּם אֶבְרָהָם** ומשנה את הפשט של קריאת שמע, למניעת קריאת שמע ע"י האונן המטפל בקבורת מתו. ולסים בטוב (ד' ואת' ד,ד) **וְאַתֶּם הַדְּבָרִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם תִּינִים פְּלִגְם הַיּוֹם:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוול"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
תפצית השפעות: אהנה, סלוק – סוף-סוף – מנגיל; מונח – רבוי; מהפך-פשוט – מוציא מפשוט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממשע, לא ממש; ספא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא ספא – יתור
לרבות, סלוק מקום; דרגא תביר ספא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר ספא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב
אחד נדרש; פסק ו – סדור שנתלק, השלים והחלק נדרשים; זקא סלוק – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוטו, 1: זקא-קטן; 2: זקא-גדול; 3: רביע; 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי-ספוק – היקש; השלישיה:
(קדא – סדר קריאות; אלא = ניש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה – תלשא – דרוש בפסוק ולפני
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בחלקה;

1.7 בראשית חיי שרה כג"א: (התשע"ז, נערך עם "נחלת יעקב")

בראשית חיי שרה כג"ד: גר-ותושב אנכי עמכם

תנו לי אחות-קבר עמכם ואקברה מתי מלפני:

גר-ותושב – מקף כרב-משמע של מלת "גר" וכתב-משמע מלת "תושב". גר-ותושב – מקף כמקוף ומצרף דברים אחדים לדבר אחד.

גר – (א) [רש"י] (בר' ח"ש כג"ד) 'גר מארץ אחרת ונתיישבתי עמכם'. (ב) [פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (בר' יגש מז"ד) ויאמר אל-פרעה

לגור בארץ פאנא לא ירדנו פה להשתקע אלא לגור בארץ באנו, היינו מגורים זמניים. (ג) [ר' חיים פלטיאל] (בר' ח"ש כג"ד) גר-ותושב

אנכי עמכם. פי' אני גר לה' (טט: כאילו כתוב גר ל"אנכי ה' אלקיך")

ותושב – (א) (א) [רש"י] (בר' ח"ש כג"ד) 'גר מארץ אחרת ונתיישבתי עמכם' היינו מגורים קבועים. (ב) (שמ' בא יב"מה) תושב ושקר

לא-לא-אכל-קברו: [רש"י] תושב – זה גר תושב (טט: בן נח השומר שבע מצוות בני נח ואוכל נבלות) [גור אריה] (וי' בחר כה"מ) ותושב עמך (טט: נכרי)

שנתיישב אצל ישראל. (א) (וי' אמר כב"ג) ... תושב פתן ושקר לא-אכל קדש: [רש"י] תושב פתן ושקר – תושבו של כהן ... זה (טט: עבד

עברי) נרצע שהוא קנוי לו עד היובל: (ד) תושב משרש ישב במשמע של מלך ומושל. הצעה זאת נתמכת בפסוקים הבאים:

(במ' חקת כ"א, א) וישלמע הפנעני מלך-ערד יושב הנגב (במ' חקת כ"א, ד) (דב' ג, ג) ועשית לו פאָר עשית לסיחון מלך האַמרי אָשָׁר יושב בקשָׁבוֹן:

(דב' ג, ד) אַחֲרֵי הַכֹּתוּ אֶת סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי אָשָׁר יושב בקשָׁבוֹן וְאֵת עֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן אֲשֶׁר-יוֹשֵׁב בְּעֶשְׂתָּרֹת בְּאֶרְצֵי: וקצת דומה לו (דב' ג, ז, מ)

(דב' שפ' יז, ט) מַקְרָב אַחֲרֵי תַשִּׁים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ ... (דב' שפ' יז, ח) וְהָיָה כִשְׁבַתְּוָם עַל פֶּסַח מִמְלַכְתּוֹ

(הושע יב"א) וְכֵן עָרֵי הַמִּישֹׁר וְגַלְמִמְלָכוֹת סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי אָשָׁר מֶלֶךְ בְּקֶשְׁבוֹן אָשָׁר הִפָּה מִלְּשָׁה אֶתֹו וְאֶת-נִשְׂאֵי מְדִן וְאֶת-אֲנִי וְאֶת-רַקְמָם

וְאֶת-צֹר וְאֶת-חֹר וְאֶת-רְבֵעַ נְסִיכֵי סִיחֹן יִשְׁבֵי הָאָרֶץ:

ב- (הושע יב"א) יש מקבילה של מלת אָשָׁר מֶלֶךְ בְּקֶשְׁבוֹן לנאמר ב- (במ' חקת כ"א, ד) (דב' ג, ג) אָשָׁר יושב בקשָׁבוֹן: ועוד רמז לשרש ישב

כמושל נְסִיכֵי סִיחֹן יִשְׁבֵי הָאָרֶץ: (מל"א א' ג) כִּי-שָׁלְמָה בְנָה מֶלֶךְ אַחֲרָי וְהָיָה יֹשֵׁב עַל-פִּסְטָאֵי וּמְדִיעַ מֶלֶךְ אֲדֹנָיָהוּ: ועוד פסוקים בתנ"ך.

אברהם אבינו הוא מלך הארץ מכה נצחוננו על ארבעה המלכים, שהם כבשו את כל עשר הארצות שהובטחו לאברהם, ואח"כ ה' זיכהו

לנצחם וכל הארצות הללו הם רכושו מכה הנצחון. לאחריו התכנסו כל יושבי הארצות שה' זיכהו בהן (בר' לך יד"ג) אֶל-עַמְקֵי שְׁוֹהַ, וכנדרש

ב-[בראשית רבה (וילנא) פרשת לך לך פרשה מג סימן ה] רבי ברכיה ורבי חנינא בשם רבי שמואל בר נחמן ששם השוה כל עובדי כוכבים

וקצצו ארזים ועשו בימה גדולה והושיבו אותו בתוכו למעלה והיו מקלסין לפניו ואומרים (בר' ח"ש כג"ד) שָׁמַעְנָהוּ אֲדֹנָי נְשִׂיא אֱלֹהִים

אֶתֹה בְּתוֹכָנוּ (מקרא בפרשתנו על מה שארע 25 + 37 = 62 שנה לפני-כן, בשנת 2025 לבריאה, כאשר אברהם אבינו היה בן 75 שנה

ולדעת [זקנים מבעלי התוספות] (בר' לך יב"ג) חמש שנים לפני-כן), אמרו לו מֶלֶךְ אֶת עֲלֵינוּ, נְשִׂיא אֶת עֲלֵינוּ, אֲלוֹהַ אֶת עֲלֵינוּ, אמר להם אל

יחסר העולם מלכו ואל יחסר אלוהו.

יתירה מכן, אברהם אבינו הטביע מטבע כפי שלומדים מ-[בראשית רבה (וילנא) פרשת לך לך פרשה לט, יא] (בר' לך יב"ג) וְאֶעֱשֶׂה לְגֹי גְדוֹל יצא

לו מוניטין (טט: מטבע שלו), ומהו מוניטין שלו זקן וזקנה מיכן בחור ובתולה מיכן, וכתב [ברית שלום בראשית וישלח] ע"פ [בבלי בבא

קמא צ"ב] אברהם אבינו הטביע מטבעות (ויש מחלוקת האם עם שמו או פרצוף פנים ומתמצים התוספות ש"ע"ז זה חקוק פרצוף על

מטבעותיו) שהשתמשו בהם גם בשעה שיעקב אבינו חזר לארץ (וזה לפחות כמאה שנה אח"כ) ויעקב שינה מטבעות עם פרצוף לשאת צורת

"פני העיר" שכם. מכאן לומדים שאברהם אבינו היה השלטון בארץ כי רק שלטון רשאי להטביע מטבעות.

גר-ותושב שנת 1996 לבריאת העולם הייתה שנת הפלגה. חברון נוסדה כמו סדום, לכל המוקדם, ב-1996 שנת הפלגה, ע"פ [רש"י] (במ' שלח יב"ב) וְחִבְרוֹן שָׁבַע שָׁנִים בְּנִגְמָה לִפְנֵי צֵעֵן מִצְרַיִם: וע"פ [זקנים מבעלי התוספות] (בר' לך יב"ג) וְאֶבְרָם בָּרַךְ חָמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה

בְּצֵאתוֹ מִצְרָן: אברהם אבינו היה בארץ-ישראל בגיל 70 שנה. יצא ממנה וחזר בגיל 75 והתיישב בחברון והיה תושב המקום 27 שנים פחות

מראשוני יושבי חברון, וקצת קשה לומר שלא היה תושב. אלא שלא ישב שם 26 שנה מ-שנהפכה סדום מפני בושה של לוט כפ[רש"י]

(בר' וי"א כ"א, ד) וַיִּגַּר אֶבְרָהָם בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים יָמִים רַבִּים: פ' לכן יש להסביר שמפני שלא ישב ברציפות בחברון הוא בבחינת גר-ותושב שני

עננים המצורפים ביחד והמתארים את היסטורית שייכותו למקום. לעומת יושבי המקום האחרים שחלקם קבועים ולהם אחוזות קבר

משפחתיות וחלקם גרים שלהם בית קברות משותף לגרים.

עכשיו נציע משמעות נוספת לצירוף גר-ותושב (א) ע"פ לעיל "גר" (א) [ר' חיים פלטיאל] (בר' ח"ש כג"ד) גר-ותושב אנכי עמכם. פי'

אני גר לה' (טט: כאילו כתוב גר ל"אנכי ה' אלקיך") (ב) ע"פ "תושב" לעיל (ד) תושב משרש ישב במשמע של מלך ומושל. גר הנבדל

באמונתו בה' מיושבי המקום שהם עדיין עובדי עבודה זרה. ומלך חסד, טבע מטבעות למסחר הוגן, שלא אכף שלטון מחלט (א) מפני היותו

עניו ואיש חסד עובד ה' (ב) מפני גזרת ברית בין הבתרים שה' גזר ולכן לא הגיע עדיין זמן לשלטון, והוא כעין גר במשמע זמני.

(בר' לך טו, יט, טז) (יג) ויאמר לאַבְרָם יָדַע תִּדַע כִּי-גֵרָו יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעֲבָדִים וְעָנָו אֲתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה:

(טז) וְזֶרַח רְבִיעִי יֵשְׁבוּ בָהּ כִּי לֹא-שָׁלַם עָנָו הָאֲמֹרִי עֲדָהָה:

מפני שתי הסיבות, הוא קונה אחוזה ואינו נוטלה כמלך או מקבל במתנה, מבקש רשות המושל – השופט בחברון, לעשותה בית קברות

נפרד למשפחתו שהם גרים לה' "אנכי ה' אלהיך" להבדל מעובדי עבודה זרה. זה מנחה את ההסברים הבאים.

אפשר כי תבנית הטעמים בסיום (בר' לך יד"ג) עַמְקֵי הַמֶּלֶךְ – מרכא סלוק, מלמדת על רבוי הגבלות שהטיל אברהם אבינו על עצמו

שלא שלט בארץ כמלך מחלט. אלא כמלך הארץ הנוהג בעונה עם יושבי הארץ כמובא למשל במקורות הבאים (א) [תו"ש לד] (בר' ח"ש

כג"ד) גר-ותושב כל מי שיש בידו שלשה דברים הלל עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו, רוח נמוכה

מנין שנאמר (בר' ח"ש כג"ד) גר-ותושב אנכי עמכם [אבות דר"ג פמ"ד]. (ב) [תו"ש לו, מדרש הגדול] (בר' ח"ש כג"ד) גר-ותושב

אנכי עמכם ... וראה ענותנותו של אברהם אבינו שהבטיחו הקב"ה לתת לו ולזרעו את הארץ עד עולם, ועכשו לא מצא מקום

קבורה אלא בדמים ולא הרחרחר מדותיו של הקב"ה ולא קרא תגר, ולא עוד אלא שלא דיבר עם יושבי הארץ, אלא בעונה

שנאמר גר-ותושב, אמר לו הקב"ה אתה השפלת עצמך חייך שאני משימך ארון ונשיא עליהם.

מהיות אברהם אבינו מלך, וע"פ [שכל טוב (בובר) (בר' ויגש מה, טז)] יעקב בא מאברהם הנשיא ולכן יוסף בן גדולים, לכן תובן כפשוטה

[משנה שבת פ"דמ"ד] החושש בשינוי לא יגמע בהן את החומץ אבל מטבל הוא כדרכו ואם נתרפא נתרפא החושש במתניו לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את

השמן ולא שמן ורד בני מלכים סכין שמן ורד על מכותיהן שכן דרכם לסוך בחול רבי שמעון אומר כל ישראל בני מלכים הם: [פיהמ"ש

לרמב"ם שבת יד, ד] והלכה כר' שמעון, ובתנאי שיהא אותו שמן מצוי ורבים משתמשין בו.

